

Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэмрэ и Правительствэрэ ягъэзет

Адыгеим игъогухэр агъэцэкIэжыхьыкIи зэтырагъэпсыхьэх

Урысыем иполитическэ партией «Единэ Россием» проектэу ыштагъэм диштэу, УФ-м исубъект 32-мэ автомобиль гъогухэр джырэ лъэхъан ащэгъэцэкIэжыхьыкIи ащазэтырагъэпсыхьэх. Ащ пэлухъащт сомэ миллиард 16-р федеральнэ гупчэм шгольыркхэм афитIуныгъэ.

Мы программэм къызэрэ-дилыгътэу, къалэу Мыекъяупэ игъогухэм язэтегъэпсыхьан сомэ миллиони 150-рэ пэлуагъэхъащт. Джырэ уахътэ ехьулэу республикэм икьэлэ шхьалэ игъогухэм ащышхэр шэпхъэ гъэнэфагъэхэм адиштэу агъэцэкIэжыхьыгъэх, непи псэ-олъэшI ИофшIэнхэр лъагъэ-кIуагъэх. Программэм къыди-лыгътэу лъэныкъохэр шэпхъэ-шIухэм атетэу гъэцэкIэгъэнхэм Адыгэ Республикэм и Прези-дентэу ТхьакIушынэ Аслъан ыналэ тырегъэты. Ахъщэу къатIупшыгъэр илъэсыр имы-кIызэ гъэфедэгъэн фаеу Пре-зидентым пшъэрал афишIыгъ гъэцэкIэкIо, муниципальнэ хаб-зэм иорганхэм япащэхэм.

Федеральнэ гупчэмрэ рес-публикэ бюджетымрэ къа-тIупшырэ мылкъур зызэхэ-бгъэхъожькIэ, тигъогухэм агъэцэкIэжыхьан ахъщэ макIэп пэлуагъэхъагъэу хьуштыр.

Гъогухэр, лъэсгъогухэр, со-циальнэ инфраструктурэм иобъектхэм яекIоллалэхэр ка-питальнэу агъэцэкIэжыхьанхэр планэу аштагъэм къыделъытэ. Адыгеим икьэлэ шхьалэ игъо-гухэм языхт уигъэрэзэпэнэу зэрэщымытыр республикэм ипашэхэм пчъагъэрэ ыпэкIэ къыхагъэщыгъ, ащкIэ къэлэ администрацием икьу фэдизэу ипшъэралыгъхэр ыгъэцэкIэ-щыгъэхэу пфэлоштэп. Джы ахъщэ Iэпылэгъум ишIуагъэкIэ ахэр шэпхъэ инхэм адиштэхэ хьуштых. Ащ дакIоу, тигъогу-хэм къатехъухэрэ хьугъэ-шIэ-гъэ тхьамыкIагъохэм япчъагы нахь макIэ хьунымкIэ ыкIи гъогухэу пшъэралыгъэхэу зэхэцэгъэнымкIэ программэм амалышIухэр къыгъыштых.

ТХЪАРКЪОХЪО Адам.

Сурэтыр Iэшынэ Аслъан къытырихыгъ.

НыбжыхьыкIэхэм ягъогогъухэмэ...

БлэкIыгъэ тхьамафэм, Ионыгъом и 3-м, Адыгэ Республикэм и Прези-дентэу ТхьакIушынэ Аслъан Мыекъяупэ гупчэ мэщытым зэкIом, Адыгеим ыкIи Пшызэ шгольыр ащыпсэурэ быслымэнхэм ямуфтиесу Емыж Нурбыйрэ ежыыррэ зрыгушIагъэхэм ащыщ диным, спортым шIуагъэу ныбжыхьыкIэхэм къафахьырэр. Республикэм ипашэ Джэджэ районым истаницэу Дондуков-скэм дэт Свято-Ильинскэ чылысым зэрэщылагъэр, гъэцэкIэжыхьанэу ащ рашIылэхэрэр зынагъэсыгъэхэр къылотэгъэх.

— Цыфым диным шIошхъуныгъэу фыриIэм ыгу къабзэ ешIы, — къылуагъ ащ. — Мэщытрэ чылысрэ нахьыбэу Адыгеим итхэмэ, мамыр-ныгъэу, рэхъатныгъэу илгыр нахь пытэнэу гугъапIэ шIылэ мэхъу. Ащ фэд спортыри. Футбол ешIэлэ 44-рэ республикэм щыдгъэуцугъ, джыри 12 ит-хъухагъ.

НыбжыхьыкIэу мэщытым къекIуалIэрэр нахьыбэ зэрэхъугъэр, ахэр нахь зэпэлэгъэнхэмкIэ, ныбджэгъуныгъэ азыфагу илгынымкIэ спортым шIуагъэу къыгъыштыр къыдалыгы, футболнэ командэ зэрэзэхашагъэр Емыж Нурбый къылуагъ. Мыекъяупэ ыкIи Адыгеим яепископэу Тихони ежхэм якомандэ зэхашэнышI, здырагъэшIэнхэу предложение къыфыхыгъ.

— Мамырныгъэмрэ зэкъошныгъэмрэ сэ адезгъэштэщт, — къылуагъ ТхьакIушынэ Аслъан.

АР-м и Президент ипресс-къулыкъу

Адыгэ Республикэм и Президент иунашъу

Рэзэныгъэ тхылъ етыгъэным фэгъэхьыгъ

Урысые Федерацием и Прокуратурэ дэжэ шIылэ Следственнэ комите-тым Адыгэ РеспубликэмкIэ и Следственнэ гъэIорышIапIэ анахь мэхъа-нэхъо зилэ ИофхэмкIэ иотдел иследователэу, а 1-рэ класс зилэ юристэу **Юдаев Сергей Геннадий ыкъом** бзэджэшIагъэм пэшIуекIорэ бэныгъэмкIэ чаныгъэ, теубытагъэ зэрэхэлым ыкIи ащкIэ гъэхъагъэхэр зэришIыхэрэм апае рэзэныгъэ тхылъ етыгъэнэу.

Адыгэ Республикэм
и Президентэу
ТХЪАКIУШЫНЭ Аслъан

къ. Мыекъяупэ,
Ионыгъом и 2, 2010-рэ илъэс
N 105

«АДЫГЭ МАКЪЭМ» 2011-рэ илъэсым иапэрэ мэзих кIэгъэтхэгъу зы мазэкIэ нахь пасэу едгъэжъагъ!

Ныбджэгъу лъапIэхэр!

Лъэпкъ гъэзетыр къызытхыкIы зышIоигъохэм апае федеральнэ почтэм икьутамэу Адыгэ Республикэм шIылэ иотделениехэм, ООО-у «Адыгея-Ин-терсвязь» зыфиIорэм икиоскхэм ыкIи «Адыгэ макъэм» иредакции дэжэ щыт киоскым **Ионыгъом и 1-м** яIофшIэн рагъэжъагъ.

Почтэм иотделениехэм мыщ фэдэ уасэхэмкIэ лъэпкъ гъэзетым шIуащыкIэтхэн шIульэкIышIт:

— **сомэ 397-рэ чапыч 26-кIэ** — тхьамафэм 5 къыдэкIэу нэкIубгъуий хьу-рэ гъэзетэу **52161-рэ** индекс зилэм;

— **сомэ 379-рэ чапыч 14-кIэ** — фэгъэкIотэныгъэ зилэхэм апае **52162-рэ** ин-декс зилэм;

— **соми 143-рэ чапыч 16-кIэ** — телепрограммэр зыдэлъышIт бэрэскэшхо номерэу тхьамафэм зэ къыдэкIэу **14289-рэ** индекс зилэм;

Мыекъяупэ щыпсэухэрэр! «Адыгэ макъэм» иредакции дэжэ щыт киоскым индексхэу **52161-рэ, 52162-рэ, 14289-рэ** зилэхэм **соми 140-кIэ** шIуащыкIэтхэн шIульэкIышIт. (Мыщ щыкIатхэхэрэм киоскым гъэзетыр ежъ-ежыырэу чIахыжъзэ ашIышIт);

ООО-у «Адыгея-Интерсвязь» икиоскхэм тигъэзетхэм зэкIэми соми 150-кIэ шIуащыкIагъэтхэщт. (КIатхэхэрэм гъэзетыр киоскым ежъ-ежыырэу чIахыжъзэ ашIышIт);

къалэу Мыекъяупэ дэт хьызмэтшIапIэхэу, организациехэу, учреждениехэу **кор-поративнэ шIыкIэм** тетэу гъэзет экземпляр **15-м** къышIымыкIэу къызытхыкIын зимурадхэр редакцием **сомэ 200-кIэ** щыкIэтхэнхэ алъэкIышIт.

ШъукIатх лъэпкъ гъэзетым!

Пстэуми ашIэным пae

УФ-м и Президент унашъоу кышIыгъэм тетэу субъектхэм ягъэцкIэкIо органхэмрэ ФМС-м ыкIи ФСБ-м ячIыплэ органхэмрэ Хэгъэгъу зэошхом иветеранхэу СНГ-м ыкIи Балтием якъэралыгъохэм къарыкIыжыгъэхэм ягъэунэфын дэлажъэх. УФ-м игражданствэ зыштэ зышIоигъохэм тхылъхэм ягъэпсынклэ Iэпылэгъу ахэр афэхъуцтых.

Алимент зымытыхэрэм аIукIагъэх

УФ-м исуд приставхэм якъулыкъу АР-мкIэ и ГъэlorышIаплэ, Адыгеимрэ Пшызэ шъолъыррэ ащыпсэурэ быслъымэнхэм я Диндэлэжаплэ, Урыс Православнэ Чылысым и Мыекъопэ ыкIи Адыгэ Епархияе япашэхэм алимент зымытыхэрэм зэIукIэгъу адашIыгъагъ.

Ны-тыхэм пшъэрылхэр гъэнэфагъэхэр зэряIэхэр, ясабийхэм анаIэ атырагъэтыныр анахъ шъхалэу зэрэщытыр динлэжъхэм къаIуагъ. Джащ фэдэу, алиментхэр зымытыхэрэм пшъэдэкIыжъ, уголовнэм нэсэу, ахьынэу законом кызырэдильтытэрэр джыри зэ агу къагъэкIыжыгъ, цыфхэм IофшIаплэ язытырэ гупчэм екIо-

лэнхэу тхылъхэр зэрэтыгъэхэри къахэкIыгъэх. Къырашэлагъэхэм ащыщэу нэбгыриплIым административнэ протоколхэр афызэхагъэуцуагъ. ЗэдэгущыIэгъум ыуж нэбгыритIумэ чIыфэу ателъыр къатыжыгъ.

— Алимент къэзытын фаехэм япшъэрылхэр амыгъэцакIэхэмэ пшъэдэкIыжъ зэрэхъыштыр алъыгъэIэсыгъэнымкIэ мыщ фэдэ Iофтхьабзэхэм шIуагъэ къаты, — къыIуагъ Дмитрий Ткаченкэм. — ЧIыфэ зытелъхэм зэкIэ къамыпшыныжыгъэми, ны-тыхэу зипшъэрылхэр Iэпэдэлэл зышIыхэрэр «къэдгъэушышIухэмэ» гъэхэгъэ инэу пльытэн пльэкIышт.

Адыгеим исуд приставхэм мыщ фэдэ зэIукIэгъухэр республикэм ирайонхэм зэкIэми ащызэхащэнэу пшъэрылхэр зыфагъэуцуужыгъ.

Донорствэм екхыгъэ Iофгъохэм зыщытегушIэ-гъэхэ «Iэнэ хъураер» псауныгъэр къэухъумэгъэным икъэралыгъо учреждениеу «Лъыр зыцахашырэ Адыгэ республикэ станциер» зыфиIорэр зычIэт унэм бэмышIэу зыкIуагъ. Ащ иIофшIэн хэлэжыагъэх псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ республикэ органхэм аспециалистхэр, общественнэ ыкIи ныбжьыкIэ организациехэм, гъэсэныгъэм иучреждениехэм яIлыкIохэр, волонтер ныбжьыкIэхэр, нэмыкIэхэри.

Iофтхьабзэм къыдыхэлъытагъэу, республикэм медицинэ учреждениеу итхэм аспециалистхэр, Адыгэ республикэ клиническэ симэдждэщым иврач шъхалэ донорствэм ылъэныкъокIэ непэ гумэкIыгъоу шыIэхэм игъэкIотыгъэу къатегушыагъэх. Ежъ-ежырэу лъыр зыты зышIоигъохэм япчъагъэ нахъыбэ шIыгъэным пae зэшIохыгъэн фэе Iофыгъохэм къащыуцугъэх. ЗэдэгущыIэгъум хэлэжыгъэ пстэуми къызэрэхагъэшыгъэмкIэ, донорствэм мэхъанэу иIэр цыфхэм къагурыгъэлогъэным пae общественнэ организациехэм мылъэныкъомкIэ яIофшIэн нахъ зегъэушъомбгъугъэн фae.

АщкIэ пшъэрылхэр шъхалэу къэуцухэрэм зэу ащыщ донорствэм непэ обществом фыщыткIэу фыриIэр зэблэхъугъэ-

Донорствэм иIофыгъохэм атегушыагъэх

ныр. Псауныгъэ дэгъу зIэхэр зэкIэри донор хъунхэ алъэкIышт. Чыплэ кIын ифагъэм ишIуагъэ ригъэкIыным ыкIи зипсауныгъэ зэщыкъуагъэм лъыр ритыным фэхъазыр цыфыр ары донор шъыпкъэу пльытэн пльэкIыштыр.

УФ-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ иситемэ лъым икъулыкъу чыплэ гъэнэфагъэ шеубыты. Лъыр зыхакIэн фаеу хъухэрэм япчъагъэ ильэс къэс тикъэралыгъо зэрэщыхахорэр УФ-м псауныгъэр къэухъумэгъэнымкIэ и Министерствэ къыдилъыти, 2008 — 2012-рэ ильэсхэм ателъытагъэу Iофтхьабзэ гъэнэфагъэхэр зэхищэнхэу унашъо ышIыгъ. 2008-рэ ильэсым лъыр зыщатырэ региональнэ станцие 15 (Кострома, Ростов-на-Дону, Калининград, Краснодар, нэмыкIэхэри) ыкIи федеральнэ учреждение 6 зигугъу къэтшIыгъэ программэхэм ахэлэжыагъэх. 2009-рэ ильэсым программэм диштэу лъыр зыщатырэ региональнэ

станции 26-рэ ыкIи федеральнэ станцие 5 ящыкIэгъэ оборудованиехэмкIэ зэтырагъэпсыхъагъэх. 2010-рэ ильэсым программэр Урысыем исубъект 22-мэ ащызэхащагъ, ахэм Мыекъуапи зэу ащыщ.

Шъугу къэдгъэкIыжыны: **зыныбжэ ильэс 18 хъугъэу, зипсауныгъэ изытет шапхъэхэм адиштэу ыкIи килограмм 50-м нахъ мымакIэу къэзыщэчырэр донор хъун ылъэкIышт.**

Лъыр зытын гухэлэ зIэм ыналэ зытыригъэтын фэе лъэныкъохэр: процедурэм ыпэкIэ (сыхъат 48-рэ) аркъ уешъо хъуштэп, сыхъат 72-м къыклоцI аспири, анальгин ыкIи Iэзэгъу уцхэу аспири е анальгетикхэр зыхэлъхэр бгъэфедэхэ, лъыр птыным ыпэкIэ сыхъат къэнагъэу тутын уешъо хъуштэп, чэщым Iоф пшIагъэмэ е дэу учыягъэмэ, лъыр зыщыптыт мафэр зэблэпхъумэ нахъышIу, регистрациер зыдэт паспортри пIыгъын фae.

КЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

Мыекъуапэ и Мафэ, Бирамым ыкIи унагъом афэгъэхьыгъэх

Егугъухэзэ къагъэкIыштыгъ

Унэм екIурэ гъогулъагъом ыбгъукIэ къыщыкIыштыгъэ кIэп куандэхэу лъагъэу зызыщыгъэхэр урамым утетмэ пльэгъуштыгъэхэп. Ары Мыекъуапэ итемыр-къохъэплэ лъэныкъо шыIэ унэе псэуплэм ибысымхэм гумэкI ямыIэу, егугъухэзэ, кIэп куандэхэр къэгъэгъэшIаплэм къызыщыкIагъэкIыштыгъэхэр, ау...

Мыхэм афэгъэхьыгъэ къэбарыр наркополицейскэхэм къызэралыгъэсыгъэм тетэу кIуагъэх а унэм. Алъэгъугъэр амыгъэшIэгъон алъэкIыгъэп: унэм екIурэ бетон гъогулъагъом ыбгъукIэ кIэп кондэ 57-рэ къышэкIы, хатэм — кондэ 17. ЗэкIэ дахэу къэпкIыхъагъэх, жыыбгъэм римыутынхэуи бэщкIыхъэхэм япхыгъэх.

Ахэм язакъоп, гъэмэфэ пшъэрышIаплэм етлани илгыгъэгъушъыгъахэу, зэкIоцIыпхагъэу, тхьапэхэр апымытыжъхэу кIэп кондэ 80. Ащ икIашъо «цех» шагъэпсыгъэу кIэпыр шагъэгъушъыштыгъ, алыргъум, нэмыкI чыплэхэм

«уц Iэзэгъур» ащызэгъафэгъэу, марихуанэм ишIын бысымхэм зыфагъэхъазырыштыгъ.

Ильэс 70-рэ зыныбжэ бзылфыгъэм ишъыпкъэу наркополицейскэхэм къафиIуатэщтыгъ зыфэдэ ымышIэрэ «уцыр» ежъ-ежырэу цагум къыдэкIагъэу, шIодахэти римыупкIыгъэу. Ау бзэдждэшIагъэр бысымхэм агъэбылтын агу зэрэхэлъыгъэм зыпари къыкIыгъэп. Бзылфыгъэм ыкIо къыIотагъ Iофыр зытет шъыпкъэр. Джы ащ пшъэдэкIыжъ ыхъышт, арышъ кIэпыр езыутыгъэр, ыщэным фэзыгъэхъазырыгъэр.

Шъугу къэтэгъэкIыжы республикэм инаркополицейскэхэм оперативнэ-профилактическэ Iофтхьабзэу «Мак-2010»-рэ зыфиIорэм иятIонэрэ уцугъо зэрэрагъэжыагъэр.

Урысыем и ФСКН Краснодар краймкIэ и ГъэlorышIаплэ Адыгэ РеспубликэмкIэ и Къутамэ ипресс-кыулыкъу

Лъэпкъ тхылъеджаплэм краеведениемкIэ иотделэу Мыгу Сарэ зипашэм, ильэс мэфэпчым къызэрэдильтытэрэм тетэу, мэфэкIхэм атефэу сыдыгъуи къэгъэлъэгъонхэр шызэхашх.

Ионыгъом иапэрэ мээныкIо къыхыуыбгъэр мэфэкIхэм афэгъэхьыгъэу мы уахътэм тхылъеджаплэм къэгъэлъэгъонич шагъэхъазырыгъ. Ахэр «Сикъалэ — сыгу ыщыпэ цыкIу», «Мэфэшхо инэу Бирамыр» ыкIи «Сиунагъо — сибайныгъ» зыфиIохэрэр арых. Мыхэм Iоф адзэушIагъэр отделым иIофышIэ чанэу АйтчыкIо Рузан.

МэкIайхэр, темэм елътыгъэу, гъэзет ыкIи журнал тхыгъэхэмкIэ, тхылъ гъэшIэгъонхэу къалэу Мыекъуапэ итарихъ лъапсэ, ильэси 150-рэ гъогур ащ къызэриклугъэр, хэхъоныгъэ инэу иIэхэр къэзыIотэрэ, а зэкIэмкIэ шIу зылэжыгъэхэу ыкIи зылэжыхэу цыт цыфхэм ацIэ къэзыIорэ тхылъ ыкIи альбом кIэракIэхэмкIэ ушъагъэх.

«Сикъалэ — сыгу ыщыпэ цыкIу» («Мой город, сердца моего частица») зыфиIорэр тикъалэ и Мафэ ипэгъокI, Мыекъуапэ иблэкIыгъи, ине-пи, инеуши къыпфызэхефы, шIэныгъэ къэкIопIэ дэгъу.

ШIошъхъуныгъэ зIлэ цыфыр гъошэщтэп. Тхьэщынагъо уйлэныр, тхьэшIошъхъуныгъэр етлани ащ нахъ лъэшыжъ ыкIи пытэ. Диныбэ зылэжыгъэу къырыклогъэ адыгэхэм (мэджысу-ир, чыристаныр, джы ильэси 150-рэ Iэп-цыпэм ислъамым итых), быслъымэн диным ип-

къэухэр къагъэгъунэх. Цыфхэр непи диным зылъещэх. «Ар дэгъуа е дэя?» пIон пльэкIышт.

ТхьэшIошъхъуныгъэм гукIэгъур, шъэбагъэр къызыдехьых. НэкIмазэр зынэкIи, зымынэкIи зы къэбзэгъэ е зэфагъэ горэ ыгу къырелъхэ — шIу горэ хэти ышIлэ шIоигъо мэхъу, Iэгъэ зекIуакIэ е гъэпсыкIэ къызэрэхэмыфэным, е гунахъ зэримыгъэхэным, е ар зыдэзышIэ-жырэм зэригъэгъужыным ыналэ тырегъэты. Арышъ, цыфыгур зыгузэнкIырэ НэкIмазэр, Бирам мэфэшхор зыпэпшIын шыIэхэп. Бирам мэфэкIым ипэгъокI «Рамадан — месяц поста, милости и прощения» зыфиIорэ къэгъэлъэгъоныр.

Тхьэм цыфыр къызегъэшIым, зы гушIуагъо къыкIыгъэгъужыгъ — унэгъошIэныр. «Унагъо умышъоу хэгъэгъу ухъуштэп», «Унагъор — къэралыгъом ылъапс». Мы гушIыгъэхэм ямэхъанэ къызэIуихэу къэгъэлъэгъонэу «Сиунагъо — сибайныгъ» зыфиIорэр гъэпсыгъэ. Унагъор цыфымкIэ пытэпIэ гъэнэфагъэу сыдыгъуи зэрэщытыр ыкIи къызэрэнэжырэр къэгъэлъэгъоным гъэзет тхыгъэ, тхылъ ыкIи альбомхэмкIэ къыщыIотагъ.

Краеведением иотдел тхылъеджэ пстэумэ — ныбжэ зили, ныбжыкIи, студенти, еджэкIо цыкIуи — яшIэныгъэхэм сыдыгъуи шахагъэхъон алъэкIынэу яIофшIэн зэрэзэхашэрэм уегъэгъушхо.

МАМЫРЫКЪО Нурмет.

ХЭХЭС АДЫГЭХЭМ ЯТАРИХЪ ЦЫЩ

Тигъэзет исобкор кыте-
гуыццэ Иорданием цыпс-
урэ тилгъэкъэгъухэм я Адыгэ
Хэсэ гупчэ инэццэщтымрэ
хэсашъхэм хэтыщтхэмрэ
яхэдзын зэрэкуагъэм.

Адыгэ Хэсэ гупчэм иунэ кы-
тищэу зэтет. Адыгэхэм ар нахъ
агъэшлорэ чыплэхэм ащыщ,
сенаторэу Шьобрыкыо Мунир,
ар лэккыо цлэрылоу Шьобры-
кыомэ кыахэкыгъ, кытегъэ-
лэгъу Шэрджэс шлушлэ обще-
ствэу 1932-рэ илээсым зэхэ-
щэгъагъэм иапэрэ Иэшъхэт-
етыгъэ цлэрылоу Хьурмэ За-
кария кыщыгублагъэу хэхэс
адыгэхэм пащэу ялэгъэ Хэкужъ
Хьарыетдин нэсыжъэу атыра-
хыгъэ сурэтхэу Шытхэу пхэм-
бгъу папкыу агъэпсыгъэм ит-
хэр.

Цыф гъэшлуагъэхэу, зильэп-
къэгъу хьалэлэу фэлэжыагъэхэу,
общественнэ организацием
илээс зэфэшъхьафхэм пащэу
илагъэхэр нэггырэ 10к1 фэдиз
мэхъух, зым нахъи адрэр нахъ
цлэрылу, ахэм ащыщых общи-
нэм итарихъ нэкубгъо гъэнэ-
фагъэ шызыгубытыгъэхэу Хьаб-
жэжъор, Мырзэр, Къандуыр,
Шырдумыр, Шьобрыкыор,
Хьатхыр, Бырмамытхыр, Ты-
гъужыор, Къардэныр, Гутлэр,
Нэгъоир, ахэм анэмыкхэри.

Иорданием и Адыгэ Хэсэ
шъхьалэ тисобкор зыщылэгъэ
мафэм зигугъу кьэтшыгъэ
стендым джыри зы сурэт ра-
гъэуцонэу цытыгъ, Адыгэ Ха-
сэм итхьаматэ ихэдзынхэр гъу-

Адыгэ Хасэм итхьаматэ Иэнатлэ плэлытло лутыгъэ
Молэ Исхьакърэ Къардэн Самиррэ.

Къардэным дырагъэштагъ

культурнэ, гъэсэнэгъэ, соци-
альнэ, ныбжыкыкы, нэмык1 про-
ектхэр шылэныгъэм шыпхыры-
щыгъэнхэмкыкы зышлуагъэ къэ-
зыгъаглохэрэр ары. Ахэр бэ

чъагъэ мэк1э дэд. Советым,
гуыццэ пачэ, активистэу нэг-
гырэ 15 зыхэтым бэп афы-
зэшлорыр, хасэм членэу нэг-
гырэ миних хэтмэ, ахэм азы-
ныкыор ары хэдзынхэм хэлэ-
жээнхэмкыкы фытыныгъэ зилэр.
Апэрэ еплыгъомкыкы а схемэр
мыдемократичнэу кыпщэхэу,
ау 2000-рэ илээсхэм организа-
цием Иэшъхэтетэу илэгъэ ге-
нералэу Хэкужъ Хьайретдин
мы лфыгъом нэмык1 еплыкыкы
фыри.

— Хэдзынхэр шылагъэхэу
алыгъэ хэдзаклохэм азыны-
кыом ехур, ар нэггырэ 1832-рэ,
хэдзынхэм кызыкылауалэк1э,
— кылауатэ ащ. — Хэдзынхэм
язэхэщэнкыкы, ахэр регъэкло-
кыгъэнхэмкыкы опытышхо тилэ
хьугъэ, эк1э ишыклагъэр кы-
дэтэлыгъэ, арышъ, кыныгъо
горэми теуталэрэп.

Иорданием адыгэу нэггырэ
мини 120-рэ фэдиз щэпсэу,
Адыгэ шлушлэ обществэм ит-
хьаматэ Иэнатлэ общественнэу

екыу общественнэ организа-
цием итхьаматэ фэгъэхыгъэ
хэдзынхэр теурыкыагъэ гори
кыыхэмыфэу мыщ зэрэщызэ-
хашхэрэр. Адыгэ хэхэсхэмкыкы
ахэр хьугъэ-шлэгъэшхоу цы-
тых.

Мэхьанэшхо тилгъэкъэгъу-
хэм раты Адыгэ Хасэм ит-
хьаматэщтымрэ Хэсашъхэм
хэтыщтхэмрэ яхэдзын. Загъо-
рэ хэдзынхэр кыхьэ-лыхьэ
хьухэу кыыхэкы. Шэрджэс
шлушлэ обществэм итхьаматэ
ихэдзынхэр кьэралыгъо шап-
хьэхэм алыкылауэхэу мыщ цы-
зэхашхэ: хэдзэк1о объединени-
ехэр зэгурагъаглох, кандидат-
хэр кыагъэлауагъо, агитаци-
оннэ материал зэфэшъхьаф-
хэр кыыхауых, пэцэ Иэнатлэм

екылауэх, Шэрджэс шлушлэ Ха-
сэр зычлэт унэм иордан пачы-
хьэу я 11-рэ Абдалла ипортре-
тышхо елуллыгъ, агитационнэ ма-
териалхэр, кандидатхэм ясурэ-
тышхохэр кьэлъагъох.

Члэхьаплэм дэжъ списокэм ит
хэдзакло пэпчэ бюллетень-
тхылыплэ бгъуэ кыыхьэххо
кыщыраты, ащ арапыбзэк1э
кандидатхэм аплэхэр итхагъэх.
Етланэ хэдзаклохэм яголосхэр
зыщатыщт залым члэхьэх, ащ
цызэбгырэкылахьэ, кабинэ
цыкылухэм яголосхэр ащаты,
ахэм нэмыкыкы а уахьтэм ары-
хьэнхэ фитхэлп, полицием ило-
фышлэхэм кыагъэгъунэ.

— Мыщ фэдэ хьугъэ-шлэгъэ-
шхом хэмылажъэхэу яунэ исын-
хэр хэхэс адыгэхэм емыкыу
алыгъэ, — кытылауагъ Амман
щыпсэурэ Наплэжыо Узирэ,
— сэри сипшъашъэрэ сйла-
хылыхэмрэ сигъусэхэу сыккы-
кыагъ. Тэ мыщ фэдэ хэдзынхэм
бэк1э ташэгугъы, гумэжыгъоу
тилэр мак1эп, тиныдэлъфыбзэ
тлэк1эзы, тиныбжыкыкы яна-
хыбэм адыгабзэр ашлэрэп,
ахэм яегъэджэни нахышлоу зэ-
хэщэгъэн фае. Хасэм зы
ымышлагъэу слорэп, ау нахъ ча-
нэу тилгъэкъэ лфхэм апылтынэу
тыфай.

— Сэ апэрэп хэдзынхэм сы-

Шэрджэс шлушлэ обществэу 1932-рэ илээсым зэхэщ-
гъагъэм иапэрэ Иэшъхэтетыгъэу Хьурмэ Закария исурэт
кыгъэлауагъо Шьобрыкыо Мунир.

нэм факлощтыгъэх. Молэ Ис-
хьакъ плэлытло а Иэнатлэм
лутыгъ, ящэнэрэу икандидатурэ
кыгъэлэгъонэу фэагъэп,
«нэмык1 горэ харэдз» зыфэ-
пощтым дыригъаштэщтыгъ.

Мыщ дэжымы кыщыс1о
сшлорыгу Адыгэ, Къэбэртэ-
Бэлыкыор, Къэрэщэ-Шэрджэс
республикэхэм, джаш фэдэу
хылушхо Шапсыгъэм я Ады-
гэ хасэхэм яорган шъхьалэхэм,
общественнэ организациехэм
ялэшъхэтетыщтхэр зэфэхсэм
зэрашхадзыхэрэр. Иорданием
а лфым нэмыкыу шекылауэх.
Тэ тихасэхэр общественнэ орга-
низациехэу е движениехэу
щытхэмэ, Иорданием и Ады-
гэ Хасэ — ар лэпкы культур-
нэ клубэу щыт, объединением
ипшъэрыл-гухэлэхэм аде-
зыгъэштэрэ адыгэ пстэури
хэхьанхэ алыэкыщт. Ау хасэу
чыплэ организацииплэ зыхэ-
тым хэхьонэгъэу ышлыщтым-
кыкы иполитикэ зыгъэнэфэн зы-
лэкылыщтхэр, хасэм илофшлэн
хэлэжэнымкыкы фытыныгъэ зи-
лэхэр ренэу ахыщэк1э делэхэрэр,
общественнэ, политическэ,

Адыгэ Хасэм итхьаматэщтымрэ Хэсашъхэм хэтыщт-
хэмрэ яхэдзын жьи к1и, хьулыфгыи бзылыфгыи хэла-
жъэх.

хьухэрэп. Джаш кыыхэк1эуи
мыщ шызэхэщэгъэ Адыгэ ха-
сэхэм Шэрджэс шлушлэ Ха-
сэк1э, Шлушлэ обществэк1э
яджэх, нахыпэк1э зэрэщы-
тыгъэм фэдэу, Советым хэ-
тыщтхэмрэ пащэмрэ хэдзыгъэн-
хэмкыкы фытыныгъэ зилэхэм яп-

щыт, лэжыапкыкы ратырэп, ау
организацием ипашэ истатус
мэхьанэшхо ил, цыфыбэ зыхэт,
экономическэу клочлэшхо зилэ,
зыгушылэ уасэ фашырэ пащэм
фытыныгъэ ратыгъ пачыхьэ
дворецым зыщыкылауагъэм
дэхьанэу. Бгъэшлэгъон фэдиз

Адыгэ Хэсэ гупчэр зычлэт унэм дэжъ.

к1эдэхуэрэр электоратым
ыпашъхьэ япрограммэхэм
кыащытегуыццэх. А темэр
мээ пчъагъэрэ адыгэхэмкыкы
нахъ шъхьалэу мэхъу.

Мы илээсым Адыгэ шлу-
шлэ Хасэм ипэцэ Иэнатлэ
икыдэхын нэггырибл фэбэ-
нагъ. Ахэм ащыщэу нэггы-
ритлур хэдзэк1о куп анахъ ин-
хэм яшлорыгъонэгъэхэр ары
зыфэлэжыагъэхэр. Къардэн
Самир Иорданием иправи-
тельство министрэ Иэнатлэр
щигъэцклагъ, ыужылоклэ Ха-
сэм пэцэныгъэ дызэрихьагъ.
Джы объединениеу «Обнов-
ление и развитие» зыфилорэм
кыгъэлэгъэуагъ. Азыкыо
Мухьэмэд зэлашлэрэ обще-
ственнэ лфышлэ, адыгэ лъэп-
кыым илфыгъоухэм афэгъэ-
хыгъэ тхылы Амман кы-
щыдыгъэкыгъ. Объедине-
ниеу «Будущее» зыфилорэм
ихэдзэк1о списокэ кызылэухы.
Ахэм анэмыкыу джыри кан-
дидатитф хэдзынхэм ахэлэ-
жыагъэх, ежъхэм зыкыагъэ-
лэгъэжыгъыгъ.

Бэдзэогъум и 29-м Адыгэ
Хасэм иунэ, ащ пэблэгъэ
урамхэм нэггырэ миниплэ
фэдиз кыащызэрэуэгъоигъ,
цыфхэр куп-купэу зэхэтхэу
хэдзынхэр зыщыклощт унэм

зэрахэлажъэрэр, тиорганизацие
пэцэ нахъ дэгъу фыхэдзы-
гъэнымкыкы сэ сымакыи мэхьанэ
илэнэу сэлъытэ, — ело Шьоб-
рыкыо Динэ, — сяно Узирэ тэ-
рэрэ ылорэр: тик1элэцыкылухэм,
кыткылахьухэрэ лэужжэм тына-
лэ нахъ атедгъэтын фае. Тятэ-
жъхэм бзэу алулыгъэр дгъэ-
клоды хуэщтэп. Джы тлэгъу-
рор сыд? Адыгабзэм ычылплэ
арапыбзэр, инджылызыбзэр
еуцох. Ар хьухэнэу щытэп.
Мары непи адыгабзэр икыоу
щылугъэп тизэлуклэшхо. Ащ лъэ-
шэу тегъэгумэжы, Адыгэ Хасэм
ипэцэныгъэу хэтыдзыгъэхэм
лфыр зэблэхьугъэным нахъ пылтынхэу
тащэгугъы.

Хэдзынхэм ахэлэжыагъэхэм
янахыбэ дэдэм Къардэн Самир
Адыгэ Хасэм пэцэныгъэ дызэ-
рихьанэу илээсищкыкы хадзыгъ.

— Сэ сшъхьэк1и сикъотэгъу-
гъэхэми лъэшэу тигуапэ хьугъэ
тилгъэкъэгъухэм янахыбэм
цыхьэххо кыытфашлэ, Адыгэ
Хасэм пэцэныгъэ дызэтхьанэу
тызэрэхадзыгъэр. Кыдгурэло
пшъэдэк1ыжышхо зэрэтилэр,
тфэлэкыорэр тшлэщт тилгъэкъ
зегъэужыжыгъэнымкыкы, ады-
гэм щытхьоу фалощтыгъэм
кыгъэгъээжыжыгъэнымкыкы.

НЫБЭ Андор.
(Тисобкор).

Непэ зигугъу къэтшы тшюигъор врач зэшхыгъу-сэхэу Бэгъушъ Казбекрэ Гошнагъорэ яунагъу. Тури илъэсыбэрэ медицинэ Иофшэным хьалэлэу фэлъжагъэхэу пенсием клуагъэх. Ауми, уз зэфэшхьафхэм агъэгумэкӀэу непэ кызынэ-сыгъэм кыауалӀэрэр макӀэп. Ахэм дахэу апэгъокӀых, ІэпылӀгъу афэхьух.

Мы унагъом тэри тыхъэу кызырэхэкӀыгъэр зэп ыкӀи тӀоп. Яадыгагъэ, зэгурыло-ныгъэ шӀагъоу унагъом илъэу зэхапшӀэрэр умыгъэшӀэгъон плъэкӀырэп. Ныбджэгъу горэхэри тигъусэу тӀауалӀэу кыыхэкӀыгъэшъ, узфэкӀуагъэр кызырэффагъэцакӀэрэм имызакъоу, бысымгуашӀэм мыхьамелэу кыгъэхьазырыгъэм ухамыгъалӀэу укъатӀупщыжырэп. Джащ фэдиз иинагъэу цыфышӀух, гукӀэгъушхо ахэлъ Бэгъушъ зэшхыгъусэхэм.

Ізээн ИофхэмкӀэ анахь гъэхьагъэхэр зилэр унагъом ышъхьэу Бэгъушъ Казбек. Ахэр зыфэдэхэр Адыгеим, тигъунэгъу краим амызакъоу, Урысыем ичӀыплӀэ зэфэшхьафхэми, ІэкӀыб къэралхэми ащашӀэ. Ахэм кӀарыкӀыгъэ нэбгырэ шъэ пчӀагъэхэм Казбек яӀэзагъ, ишӀуагъэ аригъэкӀыгъэ, ыгъэхъужыгъэх.

АушӀтэу зэрэщытыри бэмэ ашӀэ. Ахэм афэгъэхьыгъэ тхыгъэхэри республикэ гъэзетхэми нэмыкӀхэми кӀарыхьэу кыыхэкӀыгъэ. Ежъ итхыльэу «Мои новые методы лечения» зыфилоу ипчӀагъэкӀэ мин хъоу кыдыгъэкӀыгъэу сурэтхэмкӀэ гъэбаигъэм ахэр дэгъоу нэрылъэгъу кыыщыпфешӀых. Ащ узеджэкӀэ, тисымэджэщхэм ащагъэхъужынын амылӀэкӀыгъэхэм Казбек ишӀуагъэ зэраригъэкӀыгъэр кыбгъурӀэу.

Арэу щытми, фэмынэ-Іуасэхэм апае Бэгъушъ Казбек шӀӀэныгъэ гъогоу кыкӀугъэм, ИофшӀагъэхэр зыфэдэхэм, непи кӀеуалӀэхэрэм зэряӀазэрэм игугъу къэтшынын. Аскъэлэе гурыт еджапӀэм ыуж МыекӀопэ медучилищыр 1962-рэ илъэсым кыуыгъ. ИофшӀэныр Яблоновскэм «ІэпылӀгъу псынӀкӀэм»

Янэ-ятэхэм

истанцијеу дэтым шыригъэ-жъагъ. ЕтӀанэ Кубанскэ медицинэ институтым чӀэхьажышъ, ари 1972-рэ илъэсым кӀеухы.

Врач ныбжыкӀэр Пэнэ-жыкыкое симэджэщым кӀагъакӀо, хирургъу илъэс зытӀушӀэ щӀэлажъэ. 1976-рэ илъэсым Краснодар дэт апэрэ симэджэщым иклиническэ ординатурэ чӀахъэ, илъэситӀо шеджэ. Ар кызынухкӀэ, Дондуковскэм дэт симэджэщым иврач шъхьалӀэу агъэнафэ. Джеджэхьэблэ симэджэщым иврач шъхьалӀэу илъэс заулэрэ Иоф ышӀагъ.

Ау наукэм фӀэцгъэ цыфыр рэхьатырӀэп, ишӀӀэныгъэхэм ахигъэхъоным Иоф адешӀэ. 1987-рэ илъэсым — Москва дэт академиеу Федоровым ыцӀэкӀэ щытым, етӀанэ, 1988-рэ илъэсым, Тбилиси Гупчэ клиникэу дэтым мзэ хырыхъ кыщеджэ, ишӀӀэныгъэхэм кыащыхгъахъо. Нэужым Москва дэт медицинэ академием идокторантурэ

ялъагъо егъэдахэ

чӀахъэ, дэгъоуи кӀеухы, 1948-рэ илъэсым медицинэ шӀӀэныгъэхэмкӀэ доктор мэхъу. Непэ ар ащ ипрофессор, шӀӀэныгъэхэмкӀэ Дунэе Адыгэ академием, дунэе комплекснэ безопасностым шӀӀэныгъэхэмкӀэ иакадемие ахэт.

США-м и Колумбийскэ университети рагъэблэгъагъ, зэдэкӀаӀор кӀыгъоу сымаджэхэм арагъэплъыгъ, арагъэлэзагъ, Іззэгъу уцэу ежъ кыыхыгъэу зыдихыгъэхэр зэригъэфедатгъэхэр агъэшӀагъо икӀугъ. Джащ фэдэу Франциеми нэмыкӀыбэхэми ащӀагъ.

КӀыхьэ-лыхьэ зетымыгъэшӀэу къэтӀон ежъ ыгъэхьазырыр Іззэгъу уц зэфэшхьафхэмкӀэ тисымэджэщхэм ащагъэхъужынын амылӀэкӀыгъэхэм зэряӀазэрэр, зэригъэхъужыныхэрэр. Ахэм ащыщых узхэу фибрознэ-кистознэ мастопатияр, хроническэ гепатитыр, аденомэр, щитовиднэ железар, ма-шлом е псы жъуагъэм ысты-

гъэр, кӀышгъом, Іэхъуамбэм, лъэхъуамбэм зыгорэ кӀяхъу-лагъэмэ. Джары мыщ цыфыбэ дэдэ Урысыем ичӀыплӀэ чыжэхэм, ІэкӀыб къэралхэм кӀарыкӀхэу кызкӀыфакӀохэрэр.

Ишъхьэгъусэу Гошнагъуи врач, лӀым иӀэпылӀгъу. Ащи Кубанскэ мединститутыр кыуыгъ, илъэс 36-рэ шӀу ылъэгъурэ сэнэхьатым хьалэлэу рылъжагъ. Тэхутэмыкыое, Дондуковскэ симэджэщхэм терапиямкӀэ яотделениехэм япашӀэу ащылэжъагъ, Джеджэхьэблэ симэджэщым иврач шъхьалӀэу, Пэнэжыкыкое сымэджэщым иврач шъхьалӀэу игуадзэу илъэсыбэрэ Иоф ащишӀагъ. Тыдэ зыщӀэи ищытхъу аригъалозэ лъжагъэ, зышӀэхэрэм, зыдэлэжъагъэхэм, зӀэзагъэхэм непэ кызынэсыгъэми дахэкӀэ игугъу ашӀы. «ІофшӀэным иветеран» ыкӀи «Псауныгъэм икӀэуухъу-мэн иотличник» зыфиӀорэ

щытхъуцӀэхэр кыфагъэ-шгъошагъэх.

Мы тхыгъэр къэдгъэхьазырыныр кызыыхэкӀыгъэр зигугъу къэтшыгъэ зэшхыгъусэхэм япшъашъэу Саид ары. Ари янэ-ятэмэ ялъагъо рыкӀуагъ, медицинэ сэнэхьатым рылӀжъэнэу ригъэжъагъ. ИофшӀэгъэ дэгъухэри иӀэх. Арыти, тыфягъ адыгэ пшъашъэм игъэхьагъэхэр зыфэдэхэр зыщыщ лъэпкыым, икӀоджэгъухэм, лӀакъом, ныбджэгъухэм ядгъэшӀэнэу, рыдгъэгъушхонхэу, рыдгъэгъушӀонхэу.

Ау кыддэхъугъэп. Фэагъэп щытхъунхэу, игугъу ашӀынэу, ар джыри кымылӀжыгъэу ылытагъ. Ауми, щыӀэныгъэ гъогоу кӀэкӀэу кыкӀугъэр, наукэм ылъэныкыокӀэ гъэхьагъэу иӀэхэр зыфэдэхэр зэдгъэшӀагъэх. Ахэм зи шъэф ахэлъэп.

1999-рэ илъэсым Аскъэлэе гурыт еджапӀэр тыжынын бгъэхалхьэкӀэ Саидэ кыуыгъ. А илъэс дэдэм Кубанскэ медицинэ академием чӀэхьагъ. 2005-рэ илъэсым ар диплом плъыжыкӀэ кыуухи, Краснодар ИофшӀэныр щыригъэжъагъ. Нэужым аспирантурэри кыуухи, 2008-рэ илъэсым медицинэ шӀӀэныгъэхэмкӀэ кандидат хъугъэ. Джы Иоф ышӀэзэ докторантурэм шеджэ. Игухэлхэри дэгъоу зэшӀокӀых, медицинэ шӀӀэныгъэхэмкӀэ докторыцӀэр 2011-рэ илъэсым кыгъэ-шщыпкӀэжыныным дӀэлажъэ. А пстэумэ адакӀоу Иоф ешӀэ. Краснодар дэт диагностическэ Гупчэм хэт СКАЛ-м (специализированно-кардиологическое амбулаторное лечение) кардиологэу щӀэлажъэ, медицинэ академием фармакологиемкӀэ икафедрэ лекции кыщеджэ, практическэ занятиехэри щарегъэхьых. ТыфӀэлао тиадыгэ пшъашъэ игухэлхэр кыдэхъунхэу, тигъэгъушӀонхэу.

НЭХЭЕ Рэмзан.

Сурэтым итхэр (сэмэгумкӀэ кӀебгъэжъэнышъ): **Бэгъушъ Казбек, Саид, Гошнагъу.**

ЗИГЪО ІОФЫГЪУ

Хэтрэ цыф лъэпкыи чыплӀэу зыщыпсэурэм кыыщыкӀырэ лэжыгъэр ары гъомылэ фэхурэр.

Гъажъо, фыгу, натрыф, коцы зыфӀэпӀоштхэмкӀэ егъашӀэм адыгэ конхэр ушӀэгъагъэх. Джырэм мафэхэм анахьэу кыагъэкӀырэр натрыфыр, пынджыр, коцыр арых. ШъыпкӀэ, коц мамырыс лъэнтхъойбзэ ІэшӀур зыщашӀэу унэгъуабэ бгъотыжынынӀэ, ау хьалыгъур ыкӀи нэмыкӀ тхьацу хэшӀыкӀыгъэхэр — хьалыжъо зэфэшхьафхэр ашӀых е къащцфых ыкӀи якӀасэх.

2010-рэ илъэсым игъэмафэ аужырэ илъэс 70-м кӀэмы-хъугъэу фӀэбэшхуагъ, мэшӀотӀэп шъыпкыагъ. ГухэкӀми, ащ гъэбжъум лыкӀэмыхьагъэхэу хэтэ ыкӀи гугъо лэжыгъэхэр ылыпкыгъэх.

ХэтэрыкӀи, пкӀышъхьэ-мышъхыи, гугъо лэжыгъэи бэ ахэкӀодыкӀыгъэр. Ау хьалыгъур зыхашӀыкӀырэ коцыр ыкӀи ащ

дырагъэкӀокӀырэ лъэпкхэр — хьамцӀый, натрыф, гречкэ (тхьур) — мыкӀодыпэхэу кызырэхъугъэхэм шыкур уегъэшӀы. Сыда плӀомэ тиреспубликэ пштэмэ, унэгъо кызырыкӀо пӀӀӀч бэрэ хъыщыжыгъэр хьалыгъур ыкӀи тхьацу зэтефыгъэхэр арых.

Гъэмафэр «стыр» дӀадагъэми, Кошхьэблэ, ШӀэуджэн районхэм яфышъхьэ лэжыгъэхэр арых нахъ кызытэнагъэхэр, гектар пӀӀчъ гурытымкӀэ коц центнер 40,2-рэ кӀарахыгъ. Гъэр зэтетэу гупсѳмэ ащ нахъыби кыпхыжынын, ау, мыгъэ щыӀэгъэ фӀэбэшхом лэжыгъэхэр хгъэкӀи, чыгури щыстыштыгъ.

Ащ елытыгъэу кыыхэсэгъэ-щы хьалыгъу чӀэдзын-тэкъуныр, зыщыӀукӀэрэм лӀапӀэкӀэ зрафэу ар зэрэщыгъэр хэнэгъэн зэрѳаер. **ТымышӀахэзэ хьышгъо пӀырагоу зетфӀэрэ хьалыгъум тытекӀодӀӀӀн зэрилӀэкӀыштым тегупшысэрӀп. Тхьэм тежъу-**

гъэнэгъуи, тэри цыфыгъэ гукӀэгъу мыхьамел анахь лӀапӀэу хьалыгъум фӀэжъугъэшӀ.

«НэкӀыгъэрэ шхэкӀыгъэрэ зэрэшӀэрӀп» аӀо. Шъушыгъуаза непэ хьалыгъу такыыр ыгъотыным кӀэхъопсэу, ныбѳфалӀэ лӀэу мы чыгум цыф тхьамыкӀэу тэтым ипчӀагъэ зынэсырӀм? Шъу-щыгъуазӀӀп. Ащ фӀэдэ гъэблэ тхьамыкӀагъуи хэти тышеухъум. Ау ем зыщыуухъумэным пай, шӀур улӀжынын фае. КӀӀнӀкӀр кызыщыжыгъэрэ тыгъэшхом хэтхэу хьалыгъур зыхашӀыкӀырэр кыагъэкӀы, Іуахыжы лэжъэкӀо ІӀшӀшэ мышъыжы емызщыжы-хэм. Тэ анахь ИофшӀхор зыпшъэ ифэхэрэм тягуаорэм фӀэдэу, хьалыгъур зыпарэуи тшӀомышӀыхэу тызэрѳаеу етѳыхьэ — лӀапӀэкӀэ тӀэдзы, тытеуцо; хэкӀым хэлъ, урамым телъ; мӀбгъуатэ, мӀтакъо; хьэм фӀэтӀэдзы, бгъэм етӀэты, кӀуали бзыуи афӀэтӀтэкъу —

тыгу фӀомыгъухэу тӀутӀ. Чыгуми ыгу кытӀэбгъэн, Тхьэми зыкы-ытфызӀыригъэзэн. ГъомылӀпхъэ шъхьалӀэу щыт хьалыгъур макӀэ е щымыӀэ хъумэ, анахь зыпсэ хӀӀӀжышӀхэр гъотышхо зымыӀэ цыфхэр ары. Ау байи тхьамыкӀи хьалыгъум фыщытыкӀэу непэ фырялӀэр зӀб-ламыхъумэ, ащкӀэ хэти пщы-ныжъ кызырӀетѳештыр гъуашӀэрӀп. ПшӀомыӀофым ушӀо-Іофыжыгъэр, ІупшӀэ зыфӀӀшы-рэм укӀӀӀытхъожъэу, уигъэ-гуӀӀжъэу зэрѳабзэри гъашӀӀэм бэрэ щагъэунѳыгъ.

КъалотӀжы тапӀкӀэ адыгъэр рӀхьаткӀаехэу ыкӀи зӀтефӀэгъэ хьазырхэу пӀӀӀӀтыгъэхэу. Ау зымыӀэ цыфым фӀомыдэу, зилӀм псынӀкӀэу зымышӀӀӀжъ узыр кыфӀэкӀо хабзэ. Джащ фӀэдэ уахът кыафэсыгъагъэр а лъэхьа-ным етхьэ-ешъуагъэхэу зыцӀэ кысӀуагъэхэм: щӀхэкӀ кӀоехьал-хэр кӀӀӀӀ джӀэгъухэм кушӀӀӀхъэу

кырафӀэкӀэу, шӀӀӀхъэджэ шӀыкӀэ-гъӀпсыкӀэм агу ыӀтӀэу зэрӀгъѳӀжъуштыгъэх. Ау бӀп а уахътэм ыкӀудыишӀгъэр — дуна-ир кӀэукуагъ. МӀхъэшӀэгъоу кӀӀӀӀӀыкӀӀухэм зызщагъӀп-сыгъэу, ны-тыхэр «хъчъыагъэхэу» дымыӀоу зыщысыгъэхэ кыуаджэр, кызырӀаӀотӀжыгъэрэм-кӀэ, зы чӀӀӀ-зымафӀэкӀэ щымы-ІӀгъахэ фӀэдэу чыгум пхыры-чыгыагъ. Ар сыхьатымыгъо-ба?! Ащ унӀэмысым нахъышӀу.

Адэ непэ хьалыгъум те-хыкӀэу, рашӀыӀлӀэр пстӀур Чыгуми Огуми кытѳа-гъэгъун шъоӀуа?

ТызэрӀцыфыр зыдӀтшӀжъэу, тизекӀуакӀи тигъӀпсыкӀи та-лыжъугъаплъ, тызыфӀжъугъэ-сакыжъ, щысӀшӀум тежъугъэ-ус, ащ цыфыр еузӀнӀы.

Хьалыгъур — шхыныгъо шъхьалӀэр — тӀжъугъэгъӀапӀэ. **МАМЫРЫКЪО Нурмет.**

КІЛЭЦЫКІУХЭМРЭ ИСКУССТВЭМРЭ

Хьахьурэтэ зэшыхьухэр

Зэшыхьу цыкыуитлур зэлгьухэм, кыыздэхьугьэхэм фэдэх, яинагьэкІэ зэфэдизых. Нахь благьэу нэуасэ уафэхьумэ, кьэошІэ зэрэмызтІуа-зэхэр. Пшгьэшгьэжые нэутхэ, нэшо-гушІох, урысыбзэм зыдырагьэхьыхьэрэп, адыгьбзэ дахэкІэ мэгущыІэх — адыгэ пшгьэшгьэжые шьыпкьэх. ЗекІокІэ-шыкІэу, Іэдбныгьэу, шгьэхьэкІэфэныгьэу ахэлгыр кьахэщы, нэшІэ-ІушІэу шытхэп. Нэнэжь-тэтэжьхэм, нытыхэм ягьашІэ шыц хьугьэ шэнышІухэр зэшыхьумэ ахалгьагьэх.

Джэнэт ильэс пшыкІузыныбжь, яхэнэрэ классым ихьагь, Джульеттэ ильэсипшыныбжыер, ятфэнэрэ классым щеджэ. Пшгьэшгьэжыехэр Пэнэхэс дэсых, ятэ Вячеслав, янэ Анжелик ацІэхэр.

Пэнэхэс гурыт еджапІэм Іоф шызышІэрэ кІэлэгьаджэхэм зэшыхьухэр ягуапэу кьатегу-

шыІэх, дэхгьабэ кьаралуалІэ. ЯкІэсэ дэдэхэр классэу зэрысхэм япашэхэр арых: Хьагьур Муслымэтрэ Ацумыжь Светланэрэ.

Пшгьэшгьэжыемэ янэкІэ янэжь-ятэжьхэр Псэйткыу шыцых — Зулфалрэ Айдемыррэ (тэтэжьым идунай ыхьожьыгь, Тхьэм джэнэт льяпІер кьырет), ятэкІэ инэнэжь-тэтэжьхэр Пэнэхэс щэпсэху — Аскэррэ Аминэтрэ. Зэблэгьэ лэкьуйтІумэ ащыцхэр ащ фэдэу музыкэм пыщагьэху шытхэп, оредыІо заул ныІэп кьахькыгьэр. Арышгь, лэшэу пшгьэшгьэжыемэ ащэгущыІкых, анаІэ атет, зыщыцыкІагьэм ІэпыІэгьу афэхьух.

Джэнэтрэ Джульеттэрэ цыкІу дэдэху музыкэм пыщагьэ хьугьэх, телевизорымрэ радиомрэ кьатырэ концертхэр блэгьэкІыщтыгьэхэп, артистмэ оред кьызэралорэм лышлгьэщтыгьэх. Музыкэр агу зэрэри-

хьырем апэу гу лызытагьэр нэнэжьэу Аминэт ары. Ылгьэгьурэр, зэхихьэр ащ гуапэ шыхьугь. Ежь Аминэт музыкэм хэшІыкІ фыриІ, амал зэриІэкІэ ІэпыІэгьу афэхьугь, ыгьэгущыІагьэх. Пшгьэшгьэ цыкІуэхэр еджапІэм зычІахьэхэм, яІоф кыкыгь: музыкэмкІэ кІэлэгьаджэу Лэпшыкыкы Марыет ригьэджэнхэу хьугьэ. Музыкэм идунай дахэ Джэнэтрэ Джульеттэрэ хицагьэх.

Аминэт оредхэр кьафІо-щтыгь, етІанэ тІэкІу-тІэкІуэз, оредкьэІоным фигьасэху ыублагь. НэбгыритІуми мэкьэ чан яІэу кьычІэкІыгь, псынкІэ хьа-зырэу оредышьор кьаубытэу аублагь.

Марыет гушыІэхэри, мэкьамэри ихэу оредыбэ икьэлэмыпэ кьычІэкІыгь. Пшгьашгьэм Іофышхо адешІэ, иорэдхэр кьарегьаІо.

— Апэ дэдэ сыд оредэ кьы-зэдэшгьу Іогьагьэр? —

сыаупчІы пшгьэшгьэ цыкІумэ.

— «Тиньсхьап» зыфІорэ оредыр ары, — кьызэдэІо тІуми. Джэнэтрэ Джульеттэрэ а оред дахэр ашыпхьу цыкІоу Даринэ фагьэшгьошагь, кушгьэм хэпхагьэу агьэгьыезэ оредыр кьаІо. ЯкІэсэ оредмэ ащыц КІыргь Юрэ ыусыгьэу «Цветы для мамы» зыфІорэр.

Хьахьурэтэ зэшыхьухэр концертхэм, фестивальхэм ахэлажьэх. Пэнэхэс, Псэйткыу, Афыпсып, Инэм, Тэхьутэ-мыкыуае, Мыекьуапэ, нэмыкІ чыпІэхэм культурэм епхыгьэу ащыкІорэ Іофтхьабзэхэм ахэлажьэх. Шухьафтынхэр, дипломхэр кьафагьэшгьуашэх. Мыекьопэ районым шыІэгьэ фестивалэу нэбгырэ 400 зыхэлэжьагьэм апэрэ чыпІэр зэшыхьумэ кьыщахьыгь. ЕджапІэр кьаухымэ, музыкэм фэдэнхэ агу хэлъ.

(Тисобкор.).

Кьуаджэм икІэлэ плугьэхэр агьашІох

Афыпсыпэ Тэхьутэмыкыое районым ианыхь цыф псэупІэ инхэм ащыц: унэгьо 650-м кьехьу дэс, нэбгырэ минитІум кьыдафэу щэпсэу. Кьоджэ-хэм цыф гьэсагьэу, ІофшІэным шыпэрытэу, кьуаджэм изыкьегьэлэтын, идахэ ягьэІогьэным яІахьышІу хашІыхьагьэу бэ дэсыгьэр, непи дэсыр. А цыф шІагьохэр тиреспублікэ имызакьоу, тихэгьэгущо шызэ-лгьашІэх. Ахэм ащыщыбэр дунаим ехьжыгь, ау яшІушІагьэ кьоджэдэхэм ащыгьупшэрэп, ацІэхэр агьэлэпІэх, урамхэм афаусых, ящыІэныгьэ гьогу нахьыкІэхэм кьафалатэ. Бэ шытхьоу апылгыр непэ кьоджэдэхэм ахэмытжыхэу Ганиев Исмахьилэ, Шгьхэлэхьо Юсыф, БжгьэшІо Исмахьилэ, Цухьо Аслъан, Жэнэ Кьырымызэ, Шыу Щэбанэ, Цухьо Аминэт, БжгьэшІо Чэрымэ, ахэм анэмыкІыбэхэм.

Культурэм, медицинэм, гьэсэныгьэм, мэкьу-мэщым алгьэныкьокІэ гьэхьэгьэшІухэр ашІыгьэхэу кьуаджэм е нэмыкІ чыпІэхэм ащэпсэху Шгьэмэн Хьазрэт, Цухьо Руслан, Тыгьужь зэшхуэ Заурдинрэ Шамсэдинрэ, Тыгьужь Адамэ, Жэнэ зэшхуэ Аскэррэ Адамрэ, Нэтхьо Инвер, Тьркоо Шамилэ, ахэм анэмыкІхэри.

Кьоджэдэхэм шІукІэ ацІэ кьыраІо Шгьхэлэхьо Дарихьан, Кьытыжь Эммэ, БжгьэшІо Юсыф. Культурэм иІофышІэхэмрэ кьоджэ псэупІэм шылажьэхэрэмрэ гьусэныгьэ зэды-ряІэу кьуаджэм икІэлэ плугьэхэм пчыхьэзэхыхьэхэр афашІыхь, концертхэр кьафатых, ахьаІэх, ядахэ аІо. Дэгьу дэдэу зэхашгьагь кьуаджэм ишгьэо плугьэхэу Тыгьужь Шамсэдинрэ Нэтхьо Инверрэ афашІыгьэгьэ пчыхьэзэхыхьэр. Цыф бэдэдэ ащ шыагь, ар

зэрэзэхэщгьагьэр ыкІи зэрэ-кІуагьэр кьекІоллагьэмэ агу рихьыгь.

Сыда гьэхьагьэу яІэр, сыд фэдэ шІушІагьэхэа кьуаджэм, кьоджэдэхэм афыряІэр а кІэлитІумэ? Пчыхьэзэхыхьэр зезыщэрэмэ игьэкІотыгьэу кьалотагь кІалэмэ ящыІэныгьэ гьогу зыфэдэр, шІушІагьэу, гьэхьагьэу яІэхэр.

Нэтхьо Инвер ильэс 52-рэ ыныбжь, Афыпсыпэ шыц унэгьо кьызэрыкІо кьыхьухьагь, унагьомкІэ ящэнэрэ сабий. Нэтхьо Юсыфрэ ФагІи-мэтрэ якІал. Афыпсыпэ гурыт еджапІэм щеджэ зэхьум, классым ипэщагьэр ЦэрыІушгьэ Кьадырхьан. ЕджапІэр кьызе-ухым Мыекьопэ автодорожнэ техникумым чІэхьагь, еджэныр зызэшІокІым механикэу, етІанэ псэолгьэшІ-монтажнэ гьэлорышІапІэм ипашгьу Іоф ышІагь.

ИшІэныгьэ ренэу ыпэкІэ Инвер лгьыгьэкІотагь: Кубанскэ мэкьумэщ институтыр, Кьыблэ Урысые кьэралыгьэ техникескэ университетыр, Московскэ кьэралыгьэ техникескэ университетэу Бауманым ыцІэ зыхьырэр кьыухыгьэх, исэнэхьаткІэ инженер-псэолгьэшІ, промышленнэ предприятияхэм электричествэр аІэкІэгьэхьэгьэнымкІэ инженер.

Ильэс 20 фэдиз хьугьэу Пшызэ шьолгыр ыкІи Адыгеим электрическэ энергиемкІэ яотраслэхэм Іоф ашешІэ. Мы уахьтэм зэлухыгьэ акционер обществэу «Кубаньэнергэм» икьутэмитІумэ — Адыгеим ыкІи Краснодар ялектрическэ сетьхэм — япаш. Урысыем игьэстыныпхьэ-энергетическэ комплекс зэтэгьэпсы-хьэгьэным иІахьышІу зэрэхышІыхьагьэм пае «Урысыем иэнергетик гьэшІуагь» ыкІи Пшызэ шьолгыр а хьызмэ-

тымкІэ изаслуженнэ ІофышІэу зэрэщытыр кьэзыушыхьатырэ цІэхэр кьыфагьэшгьошагьэх. Ильэсищ хьугьэу Инвер Адыгеим дзюдомкІэ и Федерацияе ипрезидент, Урысыем дзюдомкІэ и Федерацияе иорганizationsеу зэхэщагьэм Адыгэ РеспубликэмкІэ ичІыпІэ кьутамэ итхьамат.

Нэтхьо Инвер кьэралыгьэ ансамблэхэу «Ислъамыем» ыкІи «Налмэсым» ренэу японсор. Афыпсыпэ гурыт еджапІэми ІэпыІэгьушхо реты. КІалэм иахьщэкІэ еджапІэм импортзал агьэцэкІэжыгь ыкІи спортымкІэ Іэмэ-псымэхэр ащгьыгь.

Охьтэ кІэкІым кьыкІоцІ ІофшІэнышхохэр кьуаджэу Афыпсыпэ Инвер шаригьэгьэцкІагьэх: поселкэу Кубань-строим дэт подстанции зэблахьугь, Афыпсыпэ подстанции кІоцІэхэу шагьэуцугь, электроэнергие зэнымыоу кьэтыгьэным ыкІи ащ ихахьо зыпкьытхьыным апае электрическэ сетыр икІэрыкІэ шьыпкьэу агьэпсыжыгь. А ІофшІэнхэм сомэ миллион 70-м нахьыбэ атефагь. Кьоджэдэхэр Инвер лэшэу фэразэх.

Тыгьужь Шамсэдинэ ящэнэрэ сабыеу Тыгьужь Махьмудэрэ Марыетрэ яунагьо кьыхьухьагь. Афыпсыпэ шыц, гурыт еджапІэм щеджагь. Апшгьэрэ шІэныгьэ иІ: кьушхьэ-металлургическэ институтыр, нэужым КГУ-м июридическэ факультет кьыухыгьэх. Юридикескэ ыкІи техникескэ шІэныгьэхэмкІэ кандидат. Кьэралыгьэ бгьэхалхьэхэр иІэх: орденищрэ медалиерэ. «Урысыем игорняк гьэшІуагь», кьушхьэ шІэныгьэхэмкІэ Урысые академием идействительнэ член, Урысыем кьушхьэ ІофхэмкІэ яапшгьэрэ совет хэт.

ИцІыкІугьом кьышегьэ-жыагьэу кьушхьэ Іофхэм афэ-щагьэу кьэтэджыгь. Рабоч кьызэрыкІоу ІофшІэныр ригьэ-жгьыгьагь. Темырым ильэс 30 шылэжыагь. Комбинатышхоу тыжыным икьычІэхынкІэ Европэм ятІонэрэ чыпІэр шызы-Іыгьым идиректорыгь, дышгьэ кьычІэхыпІэ артелэу «Полюсым» ивице-президентыгь.

Адыгэ Республикэм 2002-рэ ильэсым кьыгьэзэжыгь. А ильэс дэдэм Пшызэ кьыиу псэупІабэмэ аІэогьагь. ТхьамыкІагьоу ащ кьыздихьыгьагьэмэ ядэгьэзыжыным Шамсэдинэ фэгьэзгьагь, ипшгьэрылхэр зэрифэшгьуашгьу ыгьэцкІагьэх, медалэу «Адыгеим и Шытхьузехь» зыфІорэр кьыратыгьагь.

Афыпсыпэ мэщыт шаригьэшгьы Шамсэдинэ, ыш Заурдинэ игьусэу бэмышІэу ар дэгьоу аригьэгьэцкІэжыгь. ЗэшитІумэ яахьщэкІэ кьэхалхэр зэтырагьэпсыхьагь: чырыбщкІэ дахэу кьарагьэшІыхьагь, машинэ упупІэ арагьэшгьыгь, хьадэм ифэІо-фашІэхэр зыщагьэцкІэрэ унэ дагьэгьэуцуагь. Джащ фэдэ, кьоджэ сымэджэ-щыр яахьщэкІэ арагьэгьэцкІэжыгь.

Кьуаджэм ишгьаохэр пчыхьэзэхыхьэм шагьэшІуагьэх, шІоу шыІэ пстэури кьадэхьунэу афэлгьэІуагьэх, концерт кьафатыгь. Концертым хэлэжыагьэх лэпкьэ кьашьохэм яансамблэу «Афыпс» зыфІорэр, фестиваль зэфэшгьафхэм ядипломантхэр, инструментаІнэ ансамблэу «Шапсыгьэхэр», Пшызэ шьолгыррэ Адыгэ Республикэмрэ язаслуженнэ артисткэу Лэзцэр Риммэ. Пчыхьэзэхыхьэр адыгэ джэгукІэ аухыгь.

ХЬУЩТ Щэбан.

ПчыкІэу кьэшІэти, кІосэжыгьэ

Кьалэу Ермэлхьаблэ дэт еджапІэхэм зиномер 1-р анахь дэгьоу аужырэ ильэс заулэм кьыхагьы-щы. КІэлэцыкІуэхэм ягьэсэныгьэрэ япІуныгьэрэ мыщ икьоу шыпылгых. Ахэр лэпкьэ зэфэ-шгьхьафхэм кьахэкІыгьэхэми, еджапІохэр дэгьоу эгьурэІох, хэти ильэпкьэ шэнхэр агьэлэпІэх.

Мы еджапІэм адыгэ кІалэхэри, пшгьашгьэхэри щеджэх. Ежхэм яныдэльфыбзэ зэрашІэрэм нэмыкІэу, адыгэ культурэм уасэ фашІы. Джащ фэдэу урыси, ермэли, урыми (греки) — зэкІэ кьадеджэрэ ныбжыкІэхэм язэ-фыщытыкІэ-зэдэпсэукІэ хабзэхэм хэшІыкІ фыряІ.

ЕджапІэм Прасковья Дугинец ыцІэ зыхьырэр ильэс 50 шІэхэу хьушгь. Хэт шыщыгьа ар, сыда ащ фэдэ шІэжэ льяпІэ кьызэрилэжыгьэр?

Паша Дугинец 1879-рэ ильэсым сабыибэ зэрыс унэгьо Іужьум кьыхьухьагь. Пшгьэшгьэжые чан цыкІур гьэсэныгьэ зэригьэгьотыным фаблэщтыгьэми, ащ фэдэ амал янэ-ятэхэм ялагьэп, рагьэджэнэуи агу кьыхьэщтыгьэп. Ау Прасковье инасып кьы-хьы кІэлэгьаджэу ыкІи народо-вольцэу Маргарита Грум-Грижи-майло ыдэжэ ышгьэагь. Пшгьэшгьэжыер ригьэджагь ыкІи ыгьэ-сагь, хабзэр зэблэхьугьэн, цыфхэр революцием кьыфэІэты-гьэнхэ фаеу гуригьаІоштыгь.

Полицием зышІуигьэбылгьэу М. Грум-Грижимайло ильэс заулэрэ зыхэт ужым кьалэу Мыекьуапэ кІожыгьагьэ, ащ зыщыгьэбылгьэу ильэс зытІо дэсыгь. Паши, янэ-ятэхэм Іызын кьаІихи, зыдищкыгьагь. КІэлэгьэджэ Іушым пшгьэшгьэжыем бзылгыфгыгьэ гимназиер кьыригьэ-ухыгь, нэужым Бестужевскэ курсхэм ащыригьэджагь, 1902-рэ ильэсым Пашэ РСДРП-м хэхьагь. Ащ ильэситІу нахь темышІагьэу Ростов РСДРП-м станицэу Кавказскэм ІофышІэ ыгьэкІуагь. МшІокугоу еджапІэм шыригьаджэщтыгьэх, депом иІофышІэхэм ягьусэу листовкэ-хэр кьыхиутыщтыгьэх, революционнэ литературэ гьэбылгыгьэу иунэ ильыгь.

Гьэмэфэ мазэхэм Пашэ янэ-ятэхэм адэжэ, селоу Успенскэм, кьэкІожыщтыгьэ, ятэрэ цыхьэ зыфшІыгьэр нэбгырэ купрэ иІэпыІэгьуэхэу листовкэхэмрэ Лениным кьыдигьэкІыщтыгьэ гьэзетэу «Искрэмрэ» цыфхэм аІэкІагьахьэщтыгьэх.

1905-рэ ильэсым шыІэгьэ революционер рекІокІы зэхьум, станицэу Кавказскэм демонстрацияе цыгьэхашгьагь. Быракь плыжькыр зыІыгьэу гьогуым кьырыкІогьэ рабочехэм апэ кІэлэгьэджэ ныбжыкІэу Паша Дугинец итыгь. «Пачыхьэм тыфаеп! Шгьхьафитыныгьэмрэ революциемрэ орэпсаух!» — цыфхэм ар кьяджэщтыгь. Демонстрацием хэтхэр збгырафыгьагьэх, Пашэ черносотенэхэм аубыти аукІыгьагь.

Нэужым ащ ыцІэ селоу Успенскэм иурамхэм ащыц ыкІи станицэу Кавказскэм дэт еджапІэм афаусыгьагь. Кьызшыхьугьэ, ицІыкІугьэ-сабыигьэу зыщыкІогьэ унэм мемориальнэ пхьэмбгьу еІулгыгь.

1902-рэ ильэсым кьышегьэ-жыагьэу Прасковья Дугинец ыцІэ мы гурыт еджапІэм ехы.

ЕджапІэм имузей революционерэу П. Дугинец исурэти, итгэшІэ гьогу фэгьэхьыгьэ кьэбархэри нахь игьэкІотыгьэу чІэбгьотэщтых. Ар ащыгьушгьэрэп, агьэлэпІэ ыкІи рэгущох.

ШГЬАУКЬО Аслъангуащ.

Даурхэм ялЫбланэхэр

(Къызыкълэуэпэ Ионыгъом и 1-м къыдэкълэуэ ит).

Юсыф ыкЪо Хъаджайтэч

Етланэ советскэ дзэ купым зэдыхэтхэу Даурымрэ Петровымрэ дзэ къулыкъур ащылъагъэкълэуэ Австрием ыкИ Германием. 1947-рэ илъэсым ыкИэхэм адэжэ ошлэ-дэмышлэу зэгокълых: Ибрахимэ Киев дзэ округым агъагло, Василий дзэ къулыкъум фэшъаф чЫплэ ещэ. Джауштэу зэпэлпчэ мэ-хьух.

Дзэм къызыхэкълэжыкым, Ибрахимэ къалэу Орджоникидзе Юф щышлагъ. Етланэ Мыекъуапэ къыгъэзэжыи, редукторыш заводым, туркомплесэу «Мыекъуапэ» зыфилорэм ащылэ-жыагъ.

— 1961-рэ илъэсым нэс дзэ къулыкъум сыхэтэгъэти, дуна-им ятлонэрэу сыкъытезгъэхъо-жыгъэ Василий Петровым зэ-пысымыгъэу сылтыхъугъ, — къылотэжыштыгъ Ибрахимэ. — Илъэс 40-м ехъурэ писъмэ тхыным ыуж ситыгъ. Къыс-фатхыжыштыгъ зэ Украинэм щылау, Белоруссием щэпсэу, ау иадрес шъыпкъэ къысэкълэ-хъэштыгъэп. Къалэу Ленинград дэт медицинэ архивым сызэт-хэм, подполковникэу В. Н. Петровыр Краснодар краим щэп-сэу джэуап къысатыжыгъ. Крайвоенкоматым къытыгъэ джэуапым къыщилоштыгъ къа-лэу Шъачэ дэт санаториехэм ащыщ сызлтыхъурэ цыфым фэдэ врач щэлажэу. Ащ фэс-тхыгъ бэшлагъэу сызэрэлъы-хъурэр, хъакълэу къысфэклонэу сызэрэлъэурэр.

Даур Ибрахимэ илъэс 40-м ехъурэ зэжэгъэ зэлукълэуэ 1988-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 27-м Мыекъуапэ щылагъ. Ащ фэдиз уахътэм зэрэмышлэгъу-гъэхэр къэзэрэшлэжыштыгъа? Ащ Ибрахимэ ыгъэгумэкълэ-штыгъ. Вокзалым щызэлукла-гъэх, зызэрадзыгъ, къэзэрэшлэ-жыгъэх ашъхъахэр къэрабэ уахътэм ышлэгъэхэми. Мэшло-лыгъае пхырыкълэу зэо гъо-гухэр зэпызычыгъэхэм зэряхаб-зэу зэпэгъокълэуэ, анэкухэми нэпсыр къычъагъ.

— А зэлукълэуэ сэрклэ мэ-хъанэу илагъэм уасэ етыгъуай, — ылоштыгъ Ибрахимэ.

Чэщыр хэкълотэфэ щысыгъэх, гукъэкълэжыхэр афэухыгъэхэп. Зэгъусэхэу пый мэхъаджэм зэрэуагъэхэр, якълэсэ Родинэ къызэраухъумагъэр, Теклонь-гъэр къызэрэдахыгъэр... Бэдэ агукълэ зылъытэсыжыгъэхэр, ягукъэкълэжы чыжэжэхэм къах-жыгукълэжыгъэр.

Етланэ джыри зэ зэлущы-пцлагъэх. Нэбгырэ тлурьтлэу зэрэялэр, ахэм къапыхъуагъэхэу нэбгырэ щырыщ зэрэпурэр, япшъашъэхэм Людмилэклэ зэ-ряджагъэхэр, къорылфхэм ащышхэм Руслъан зэрафау-сыгъэр зызэфалуатэм, гушлуа-гъом лаплэ къаришэкълэу.

— Джахэр арых тызфэзуа-гъэхэр, къын зыфэтлэгъугъэхэр, — зэолитлэу агу мэкъэ мылу лэшлоу джар къылукълэу.

1923-рэ илъэсым къуаджэу Адэмые щыпсэухэрэ Даурхэм ялакъо хэхъоныгъэ фэзышлы-гъэ клалэу Хъаджайтэч зыфа-усыгъэм игъашлэ кълыхъэ хъу-гъэп. Илъэс 22-рэ ащ тидунай щигъэшлэнэу Тхэм къырипэ-сыгъэр, ау а охътэ клэлым ащ фызэшлоклэу лыгъэу хэлъы-ри, ихэгъэгъу шлулэгъоу фы-рилэри къыгъэлэжыгъонхэр.

Иклэлэгъум къыздиштагъэу Хъаджайтэч, зэрало хабзэу, ыгу хэтлысхъэгъагъ дзэм хэтхэу самолетхэм арысхэм афэдэныр.

къызшыхъугъэр къэзыушыхъа-тырэ свидетелствэ къыдехы. Игугъэ дахэ къыдэхъуным ащ фэшэ.

Хъаджайтэч дзэм къулыкъу щихъынэу ащэ 1941-рэ илъэ-сым. Ятэ, янэ, ышнахыкълэ, ышпыхъухэм, шлу ыльэгъугъэ пшъашъэм агъэкълэуатэ. Джау-штэу хэгъэгъум иухъумаглохэм ясатырэ хэуцэ адэмые клэлэ зыкълэмыштэр. Иакълэу къызшы-кълэуагъэм къыщегъэжыагъэу ищылэныгъэ быракъ фэхъугъэ гухэлъышлэу фэкло — штурмо-вой авиацием илетчик мэхъушъ, фашистхэм зэо мэхъаджэу ихэ-гъэгъу къырашыллагъэм лы-

советскэ цыфым фашистхэр зэригъэпщынэхэрэр. Фашист са-молетэу тидзэкълэуагъэм раутэхрэ пэпчэ пыимклэ утын хылыл, теклоньгъэм тызэрэфаклорэм ари зэу ишыхъат. Тицыхъэ телъ тыхэгъэгъу узэрэфэшъыпкъэр къэбгъэлъагъозэ, тапэкли пыир зэрэзэхэбгъэтэкъоштым».

Гъэзетэу «Правдэм» иноме-рэу 1945-рэ илъэсым гъэтхэпэм и 23-м къыдэкълэуэ итыгъэ статьям техыгъэр Даурхэм яунагъо щагъашло. Ар къы-тегушылэ апэрэ Украинскэ фрон-тыр зыхэлэжыгъэ зэохэм ащыщ: «Опелънэ дэжэ пыим ипытэплэ пхыратхэу зэхъум, генерал-пол-ковникэу Красовскэм илетчик-хэр тичылъадзэхэм лэпылэ-гушлу афэхъугъэх. Генералэу Горлаченкэм илетчик-штурмо-викхэу майорэу И. Кореньяк, ка-питанэу Н. Максимовым, стар-шэ лейтенантэу Хъ. Даурым пый аэродромым тесыгъэ са-молет 26-рэ — бомбардиров-щики 10, истребиль 16 зэха-кълэуагъэх».

Письмэхэу ышнахыкълэ къы-фитхыштыгъэхэм къащылэуа-тэщтыгъ тидзэкълэуагъэм фрон-тым лыгъэу щызэрэхъэрэм гъунэ зэрымилэр, зыхэтхэ лет-чикхэми ежыри къыныбэ зэрэ-зэпачырэр, пыир иб раукълэ-хъажынышъ, теклоньгъэ къы-зэрэдахыштыр. Ахэм ынэпс къечъэхъызэ ышнахыкълэ яджэ-ти, якълэу фронтым лутым зыгу фэуэхэрэ ятэ-янэхэм ягукъао хымыгъэхъонэу ылоты, письмэхэр ыгъэстыштыгъэх.

Хъаджайтэч ятэ-янэхэм ацлэклэ дзэкълэуагъэм игысагъэхэм къуаджэм письмэу къатхыгъа-гъэм къыратхэгъагъ ар зипэ-щэгъэ самолет звенэм щыщэу летчикитлэу — Дружининырэ Нацибулинырэ псауу къызэрэ-нагъэхэр. Боевой пшъэрылэуэ звенэм фашылгъэр агъэцэкла-гъэу яаэродром къэбыбжыхъэзэ, пыим изениткэ къызыом, Дау-рым и ЯК-3-м псынклэу ащ ата-кэ ришыллагъ, ау пыишэр иса-молет къытефи, машлор къы-клэнагъ, ащ лыпытэу ефэхыгъ. Джауштэу а чыплэм адыгъ летчик клэлэ лыхъужыр илъэс 22-м итэу зэрэщыфэхыгъэр игъу-сэу дзэуагъэхэм къатхыгъагъ. Хъаджайтэч ибоеквой ныбджэ-гъухэм ясамолетхэм атырат-хэгъагъ: «Алэшэ ыль тшлэ-жыи!» Адыгэ клалэм летчикэу игъусагъэхэр джары къызэре-джэщтыгъэхэр.

Даур лэжыкълэуагъэм изы къута-мэу къуаджэу Адэмые ихыишъэ зыгъэбаигъэм ыкИ дахэу фалорэм хэзыгъэхъуагъэм ышпэклэу сыкъызтегушылэгъэ лы шлагъохэр къыхэкълэуэ. Ахэм заоми Юфшлэнми ящыт-хэу ащарагъэлэуагъ. Зыщыщэ адыгъ лэпкъымы ынапэ агъэда-хъэзэ, лэжыкълэу зыхэкълэуэ ищытхэу алэтыгъ.

ЛЭХЪУСЭЖЪ
Хъаджэртбый.

Сшынахыжъ къыныбэ зэпичыгъ

Хэгъэгъу зэоххор къызе-жыбэм, сшынахыжытлэу да-щыгъ. Хъаджэмет ветврачэу Юф ышлэщтыгъ, Якълэуэ колхозым кладовщикэу хэ-тыгъ. Заом зэкълэми якълэ-нахъ халъэгъуагъ, сэ къэст-хы сшлоигъор Якълэуэ ащ щыпэклэуагъэр ары.

Зэоххор макло, цыфхэр егъэзыгъэх, непэ зым ихъа-дагъ, неущ адрэр дащы. 1943-рэ илъэсым псыхъоу Дон дэжэ щыклогъэ зэохэм Хъаджэмет ахэкълэудагъэу тхылы къытатыжыгъ. Къэ-нагъэр Якълэуэти, ащ ипис-мэ къызытлукълэу тегъэгъу-шло, «псаумэ шыкур» тэлошъ.

Илъэсхэр маклох, заори аухы, зинасып къыхыгъэм псауу къегъэзэжы. Ти Якълэу-бэ джыри къэт. Тызыкълэу-упчлэу, зыгорэм лухагъэу Юф ешлэу, шлэхэу къэкълэ-жыштыгъу къытфитхыгъэ илъэситлэу макло.

1947-рэ илъэсым къы-гъэзэжыгъ Якълэуэ. Гъэб-лэшху, пшхышты пщыгъыш-ти щылэп, къызхэхъажыгъэ унагъом нэбгырэ 11 тыхъоу тис. Якълэуэ бригадир лэ-натлэр къырапэсыгъэу, мэзи-хэ Юф ышлагъэу мафэ горэм Пэнэжыкълэу хъапсым или-нейкэ милиционерхэр исхэу тадэжэ къылухагъэх.

— Тэмэкълэу Якълэуэ иуна мыр, тыдэ щыдгъотышты ар? — къыклэупчлагъэх.

Губгъом зэрэщылэр ятлэу-гъэти, зы сыхъатклэу къагъэ-сыжыгъ. Якълэуэ линейкэм зэрисэу ишъхъэгъусэ къе-джагъ ишыгъын фэбэ къаб-зэхэр лалъмэкълэу рилъхъан-хэшъ, ритынхэу. Тянэ тхъа-мыклэр къыкИ къэхъугъэм зыклэупчлэм, тыралъхъа-штыр зипщынклэу къэкълэ-жыштыгъу ныом къырауагъ.

— Адэ гушэ «къэспщы-ныжыгъ» плэгъагъэба, си-клал, — ылозэ, сянэ тхъа-мы-клэр зэхэтлысхъагъ.

Джауштэу Якълэуэ зыда-щыгъэр тхъамафэ нахъ мы-хъугъэу джыри машинэ ягъусэу къаглохи, унэм лаплэу ильыр зэкълэу ращи, джэхэщы пцланэм тыкытенагъ.

Къызегъэзэжыкым къызэ-риложыштыгъэмклэу, Якълэу-бэ Дубинскэ хъапсым мэзихэ члэсышъ, илоф ало. Укл те-фагъэу Юфыр аухы, къыклэ-лъыкълэу мафэм сыхъатыр 11-м ауклэуагъэу чэщ реным тутыныр ыгъэстэу джэхэ-шъом тесыгъ. Пчэдыжым сыхъатыр 9-м кърэгъулыр къылохъэшъ, начальником дэжэ клонэу къырело. Буш-латыжыр зыщымилэу ыб-лыпкъ пыллагъэу къеджа-гъэм дэжэ зычлахъэклэу къы-рело укълэу тырахыжы илъэс 25-клэу зэрэзэблахъугъэр. Якълэуэ бушлатыр дедзые «Ура, мне жить еще 25 лет!» — ылозэ.

Джауштэу Якълэуэ Читин-скэ хэкум илъэси 8 къэ-тышъ, ыжакълэу бгырыпхым дэупклагъэу къэкълэжы.

Сяни ыгъэтлылжыжыгъ, ежымы Юф ышлэзэ унэгъо дахи хъужыгъагъэ, ау хъа-дэгъу зымылэу щылэп, ари дгъэтлылжыжыгъэ.

АЛЫШЭ Хъабидэт.
Аскъэлай.

Летчик хъуным лъэшэу клэ-хъопсыштыгъ, ау ащ фэзыштыгъ гъогум зэрэтеуошты шылкълэу къыфэгъотыштыгъэп. Летчик-хэр зыщагъэхъазырхэрэ учили-щым члэхъашъугъэмэ зыпэ къымыштэн щылагъэп шъхъае, ащ уаштэным пае илъэс 17 уныбжыи фаер, ежыр илъэс 16-м ит. Ау сыдэуштэу джыри зы илъэс зэпичыштыгъ ыгуи, игугъэ лэшлэу огуи «ибыбагъэ-хэм», шлу дэдэ ыльэгъурэ и Ро-динэ ежыи фэдэ клэлэ лы-хъужыхэр ищылэгъэхэ шъып-къэмэ, тицыфхэм яшъхъафи-тыныгъэ къэухъумэгъэным фэшлэ зыпэ зытыным фэхъа-зырхэр ащ бэу илэхъэ фаемэ? Ащ хэкълэуэ къыфэгъоты. Илъэс 17-м ыныбжэ нэсыгъэу къэзгъэнэфэрэ документхэр ыгъэхъазырынхэр фызэшлоклэу,

гъэу хэлъыр къыгъэлъагъозэ хэ-лажэу.

1945-рэ илъэсым ищылэ мазэ и 10-м Хъаджайтэч къыфагъэ-шъошэгъэ щытхэу тхылъым мырэуштэу итхагъ: «Лытэ-ныгъэ зыфэтшылэу ныбджэгъоу Даур Хъаджайтэч! Тидзэхэр Германием ичылэу шэзэох. Апшэрэ Главнокомандующэу, Советскэ Союзым и Маршалэу И. В. Сталиным иприказ ыгъэ-цаклэзэ, Дзэ Плъыжыи хэкълэ-къокълэу бзаджэр иб реукълэ-хъажы. О ти Родинэ ипатри-от шъыпкъэу узэрэщыгъэр къэб-гъэлъагъозэ, ошъогум уитэу пым уезаозэ, фашист само-летитлэу еуутэхыгъ. Ащ фэшлэ тыпфэгъушло. Пый самолетитлэу еуутэхыгъэхэмклэу къэбгъэлэ-гуагъ Советскэ Родинэм ыкИ тинарод къынэу зэпачырэм фэшлэ

БЖЫХЪЭ чэш чылэхэр кы-
хьягъэх. Чылым изакъуа,
ощх зэпымыуми гум зыригъэлэ-
тырп.

Сишъзогъу былым врачым (ве-
теринарым) къуаджэм сыкыри-
гъэблэгъагъэу мары суткитлу хъу-
гъэу сьдэс. Кю, пшъэрыл горэхэри
сийагъэх — къоджэ шылакэм фэ-
гъэхыгъэ сурэтхэри сшынуу шы-
тыгъ.

Сишъзогъур къуаджэм шызэля-
шэрэ цыф. Рэмэзан (ары сишъзо-
гъу зэреджэхэр) хэтрэ унагъуи
гушлэзэ кыпэгъокы. Ар бгъэ-
шлэгъонэуи шытэп. Къуаджэм
унагъо дэсэп плөми хъушт зэ нэ-
мылэми ишагу Рэмэзан дэмы-
хьягъэу. Былымхуным къоджэдэс-
хэр пылтых. Аужым ныо шъхъэ-
закъоу Къари (или, икълэитлуи заом
хэклодагъэх) пчэнитлу илагъ.

Рэмэзан ныо шъхъэзакъом ыгу
егъоу бэрэ рилоштыгъэ:

Тигушыли ащ шызэпыугъ. Зи
тымылоу хъандзомэ адэжэ тыкъэ-
сыгъ.

Рэмэзан къамышымкӀэ шэрэбан
нэзым теуагъ. Ар згъэшлагъоу ыкӀи
зыфэхъын сымыллэзэ, ошлэ-дэ-
мышлэу хъандзо гузэгур кызэкъо-
кӀи лӀитлу кыпшыгъ.

— Петро! Петр Сергеевич, не хо-
лодно вам, еще раз прошу, может
к нам в хозяйственные постройки
переберетесь? Есть где жить, и ра-
бота найдется.

— Нет, спасибо, Рамазан Ибра-
гимович, мы же перелетные голу-
би, не сидим на одном месте, зав-
тра собираемся дальше лететь.
Россия большая...

— Зэгу, зэгу, хэт плуагъа узэджа-
гъэр? «Петр Сергеевич» плуагъа?
Синэлуасэ фэд.

— Ары, Петр... Петр Сергеевич.
Краснодар щыц. Зэреджэгъэр гъуа-
щэрэп. Интеллигент шэнхэр джы-

тӀэкӀу къехъугъагъ, ау шъузуу кыз-
дицагъэр ильэс 40-м джыри нэ-
сыгъагъэп. Апэ бзылфыгъэ ныб-
жыкӀэм зэрӀуллэу ток зуагъэм
фэдэу хъугъэ. Ары, бзылфыгъэм
идэхэгъэ удимыхъыхынэу шыты-
гъэп. Петр гупсэфыгъо илӀжыгъэп:
сурэт ныкъошлэу илагъэхэри шло-
лофыжыгъэхэп, выставкэмэ ахэ-
лӀжэныри зэпигъэугъ, чэщи, ма-
фи кӀэлэцӀыкӀум фэдэу Ольгэ ису-
рэт нахь ышӀыштыгъэп.

Юф кыдзэшылӀхэрэми, студент-
хэми Петр Сергеевич изекӀуакӀэхэм
гу алытагъ.

Ежэ Ольги Петр иджэгъуагъэп.
Шъэфэу зӀулкӀэхэу рагъэжыагъ. Ау
пэ зилэу кӀэ зимылэ шылӀп. Къа-
шлагъэх. Къашлагъэр Юфа — къау-
бытыгъэх. Пятигорскэ командиров-
кэ кӀуагъэхэу хъакӀэщ номерым ра-
убытагъэх, алыплӀжэгъэнхэ фае.

Лъэхъаныр джы фэдагъэп. Петр
компартием хэтыгъ. Партийнэ Юф-

Ау шӀулӀэгъур кышӀлэгъуаеу щыт.

ШыпкӀэ, джыри нӀбгыритлу-
ри загъорэ къутырым е станицэм
ялӀэпкӀэгъу бзылфыгъэмэ ащӀу-
кӀэщтыгъэх, алыгъуштыгъэх. Ау
бэрэ ащ фэдэ кыкӀлуштыгъэп. Шьо-
фыр, шъхъэзэкъуагъэр агу икӀышты-
гъэп. «Сыд фэдизэу тыгъужыр
бгъэшхэгъэми, мэзымкӀэ маплӀэ»
зыфалорэр шыпкӀэ. Сыдми, унэ-
ми арызагъэщтыгъэхэп, ешӀонри
зэпагъуштыгъэп. Бзылфыгъэхэми
афэмышчэжыгъэхэу къафыштыгъэх.
Джащ фэдэу ящӀлӀныгъэ ежэ-
ежырэу агъэстыжыгъэу хэтыгъэх.

Сурэтшыныри лӀкӀыб сшыгъэу
Петр Сергеевич икӀэбар икӀэрыкӀэу
сырыкӀожыгъ.

Мыщ дэжымы Ольгэ ишъхъэ-
гъусэ зэрымилӀжыкӀыр апэрэу фэс-
Ютагъ. Ар лъэшэу Петр Сергеевич
ыгъэшӀлэгъуагъ ыкӀи гугъэ горэ кы-
ритэу ынэгъу кызэкъокӀыгъ...

Сыд тшлагъэми, сыд плуагъэми,
а мафэм нӀбгыритлум уарзэр яд-
гъэбгынэн тлӀэкӀыгъэп...

Блыпэ мѐфагъ. ТелевизорымкӀэ
«Жди меня» зыфилорэр кӀоштыгъ.

Ошлэ-дэмышлэу Ольгэ Николаев-
нар экраным кыридагъ.

— Хэта о узылхыгъурэр? — те-
леведущэр къеупчӀыгъ.

— Сэ сызылхыгъурэр зэгорэм
синьбджэгъу блэгъагъэу, сурэтшыл
лӀпӀлӀасщтыгъэу Петр..., Петр Сер-
геевич Шестаковыр ары. Мары
исурэти. ЗыгорекӀэ зылӀжэгъу
щӀлӀмэ е зыдэщӀлӀм шыгъуазэ
щӀлӀмэ, телекӀэтыным иномер-
хэмкӀэ кытеонхэу сялӀу... —
Етлани кыпигъэхъуагъ. — Петр
Сергеевич, Петя, усшыгъушпагъэп,
чэщи, мафи сыгу уилӀ зыпӀт. Тыдэ
ущыла, сишӀулӀэгъу гупсэ?!

Сэ псыжыо зытыраклӀэгъэм фэдэу
телевизорым сыкыкӀэрылӀжыгъ.
Рэмэзан унэгъо Юф горэхэр щагум
щишӀлӀштыгъэ.

— Рэмэзан! Рэмэзан! Петр Сер-
геевич лыхъухэу «Жди меня»
зыфилорэм кытыгъ. НекӀо, псын-
кӀэу етӀгъагъу!..

— Зэ нѐф гъэшъыба! Тыдэ кӀон-
хэу пшыхъура, щэджагъо нэс хъан-
дом чӀӀыштыгъ. Жъэу тэджыкӀэ-
рэм ахэр ащышхэп. Тыда зыдэгъу-
зэжыоштыри?

Сэ сыгупсэфыгъэп, чэщым сы-
чъыен слӀэкӀыгъэп. Пчэдыжымы
жъэу сыкӀэтэджыгъ. Рэмэзани кӀэ-
тэджыгъэу шагум дэт. Гододэр нахь
кызэкӀыхъагъ, ошх чылӀэр къешхы.
ГузжыогъукӀэ кофе тӀэкӀу тешъуагъ.
Шэрэбаным зитыдзи шьофым ти-
лӀэдагъ. ЧыжыкӀэ шӀуцӀашьор
къагеоу шэнджхэр кӀэлӀжэгъуагъэх.
Сыгу загъэрэп, кыдӀэкӀыным фэдэу
кытео. Мыдэ умышӀлӀрэмэ, зы
чӀэнагъэ горэ сшырэм фэд.

— Сыдэу жъагъэу укӀора, тӀэкӀу
елӀэкӀонба!

— Мары шъыу, тыкӀэсы, угу
гъэпсэф, — ело синбджэгъу. Хъан-
домэ адэжэ тыкӀэсыгъ.

Зэрихабзэу, Рэмэзан къамы-
шымкӀэ шэрэбан нагӀэм теуагъ, ау
тыдӀкӀи щыкӀым-сым. Зи кӀэлӀа-
гъорэп.

— Петр Сергеевич! — шэрэба-
ным гулӀэгъукӀэ сепкӀэхызэ сы-
джагъ.

— Тыдэ хъугъэха мыхэр? — Рэ-
мэзани нахь гумӀкӀыгъор кытеоу
сауж кыхъагъ.

Гуфаллэу чӀым тызеплӀым,
машинэ шэрэхэмэ ялӀэужыкӀэхэр
шэнджмэ апхырыкӀэу трассэм
екӀуалӀэу тлӀэгъуэгъ.

Губгъо «тхъаркӀохэр» тыдэ лъэ-
ныкӀуа джы зыдэбыбыгъэхэр?

Сыд кын кысфэхъуштыми, ахэм
ялӀэуж сфынэу гушылӀэ зэсты-
жыгъэ.

ОЖБ Аскэрбий.

Губгъом ис

«ТхъаркӀохэр»

Рассказ

— А тѐн, мы пчэнымэ къа-
кӀэпхырэ шэр арымэ, зымыгъэгъалӀ,
щэ пае сэ укӀэзгъэнэнэп, пчэдыжэ
къэс чэмышӀэ литритлу кыпфяз-
гъэхыгъэ сшышты. Зи ар о кӀэулӀэ-
жыгъ.

— А, си Рэмэзан, а сикӀал, щэм
паеп сэ мыхэр зыкӀэсыгъэхэр, ащ
ори ушыгъуазэщтын, сикӀэлэ на-
хыжэ мыгъоу Джумалдин пчэнхэр
икӀэсагъ — пчэниш, плӀы ишагу
дэмытэу хъуштыгъэп. Ащ инӀпэ-
еплӀымы, пчэнхэр сӀыгышты, мы-
хъужымы, сыхылыгъэ ащ стырахы.
Щэр арымэ, сикӀал, нахыбэр ти-
гъунэгъу шъузабэу Щэфихъэт икӀа-
лэмэ афэсэхы. «Бабушкэр кӀэ-
кӀуагъ, щэбаби кытфыхыгъ», ало-
зэ, гушӀохзэ кыспэгъокӀых. Ар
сэркӀэ зымыуасэ шылӀп, сикӀал,
сикъорыльфмэ афасшӀэрэм фэдэу
сыгукӀэ сэгупсэфы. А, си Рэмэзан,
а нынэ, лускӀэ нэрыз сышшырэпышъ,
ащкӀэ тхъауегъэпсэу...

... Ящэнэрэ мафэм, щэджагъом
дэжэ, сишъзогъу ишэрэбан нӀбгы-
ритлум тисэу мэз лъэныкъомкӀэ те-
жыагъ. Ошхыри зэпыугъэ. Тыгъэ-
нӀбзыйхэми аужырэ фабэр чӀы
цӀынэм кыратыштыгъэ. Колхоз
губгъохэр бгъу псӀэумкӀи нӀкӀыгъэх,
кӀым-сымыгъ. ЧыжыкӀэ трактор
мэкӀэ зырызхэр ерагъэу зэхӀпхэу
кӀэлӀуштыгъэх. Хэгъуашъхъэм ты-
кызырихъэу орзэ шэнджищэу зэ-
пӀэусэу шытмэ афэтыузенкӀыгъ.
ГушылӀэри зэпыдгъэугъ. Шы лъэ-
макъэм тыкӀэдӀулкӀызэ тыкӀэкӀо.
Шъхъадж игушысэ зыдиыгъ.

Ошлэ-дэмышлэу Рэмэзан кӀым-
сымыр ыукъуагъ:

— Уфаемэ, губгъом ис тхъар-
кӀохэр озгъэлӀжгъун.

— ТхъаркӀохэр губгъомэ ары-
сыжыха джы, чылэмэ кыкӀлугъэх.
Зы пчыхъэ ащ яхылагъэу телекӀэ-
тын гъэшӀлэгъон шылагъ. Олахъэ
гъэшӀлэгъоным, псӀэушъхы, бзыуи
цыфыр абгынэнэу фаеп.

— Сэ зыфасӀохэрэр нэмыкӀ
тхъаркӀох.

— Ащ фэди мэхъуа, нэмыкӀ
тхъаркӀохэр сыд фэдэхэр арыха?

ри зэрэхэлъ... Ошлэ, сикӀалэу Му-
рат черчениер фызэпымыгъафэ
зэхъум, такыкӀэ заулӀкӀэ кыгъэ-
чыгъ. ЫлӀэ дышӀэр кыпэзы, ау,
ошлӀэба, аркӀэ мыгъом зӀкӀэри егъэ-
кӀоды. ЗыригъажыкӀэ, зы тхъама-
фэ зэпымыоу ешӀошт. Етлани зы
тхъамафэрэ мэсымаджэ. Ау ащ
ыуж ымышӀлӀн шылӀ лоу сшӀлӀ-
рэп... Сыгу егъу, мыгъэрэ гъэмафэ
МТФ-м икӀакъырыхэм ашъхъэ
икӀэрыкӀэу тыралъхъажыгъ. Кы-
лӀжыгъэр зӀкӀэ ришъужыгъ...
Етлани ар зэрегупцӀанэр, зэрэхалӀэ-
лыр, сабыим фэд. ИлӀэ щӀлӀмэ, кы-
уитыжыштыгъ...

Рэмэзан игушылӀэ кымыухызэ
орзэ лъапӀэм тыкӀэсыгъ.

— Ну, здравствуй, Петр Серге-
евич! Андрей, здравствуй!

— Здравствуйте, Рамазан Ибра-
гимович! У нас, кажется, гость, да?

— Это мой школьный друг Ас-
лан. Художник. Краснодарский за-
кончил.

— Художник? А в каком году
вы закончили, молодой человек?

— В 79-м.

— Гм... Три года после моего
ухода.

— Петр Сергеевич. Кажется вы
там работали?

— Работал. Будь они... кыло-
штыр кымыухэу ужъунтхагъэ.

Джы еджапӀэм кыщекӀокӀы-
штыгъэ кӀэбарым ыщӀпэ сыкы-
теуцагъ...

Петр Сергеевичыр сурэтшыл
ыкӀи кӀэлӀегъэджэ цӀэрылоу еджа-
пӀэм лутыгъ. Ышыгъэ сурэтхэр
СССР-м имызакъоу, лӀкӀыб кӀэ-
ралыгъохэми къащагъэлыагъо-
штыгъэх. ЫныбжыкӀэ ильэс 40-м
тӀэкӀу къехъугъэу шытми, унагъо
ышлагъэп. АпэрэмкӀэ, еджэныр,
етлани ЮфшӀлӀныр ылозэ, шылӀэ-
ныгъэм идэгъу хэныгъ, бын ила-
гъэп. ШыпкӀэ, загъорэ охътэ
шӀулӀэгъу кӀэкӀхэр ыгъотышты-
гъэх, ау.

Ленинград кыраши институтым
ректорыкӀэ кыфагъэкӀуагъ. Къа-
гъэкӀуагъэм ыныбжэ ильэс 60-м

кӀэ дзекӀуагъэх. Партием кыха-
фыгъ, институтми кычӀлӀкӀын фаеу
ашыгъ. Ахэр зӀкӀэ ащ фэдизэу
гукъао фэхъугъэп, ау Ольгэ лӀулӀэ-
жыныу амал илӀжыгъэп. Джащ
дэжымы ешӀоныр ригъэжыагъ. Су-
рэтшыными фэчэфыжыгъэп. Кол-
хоз-совхозхэм яагитационнэ пла-
катхэр ары джы ахыщэ кыххэгъэ-
кыпӀэу илагъэр. Кыратырэ зӀкӀэ
аркӀым пигъэкӀуадэщтыгъэ. Юф
ымышлагъэми, тефэрэр пӀшоры-
гъэшъэу кӀалыхъуи кыххэкӀыгъ.
ЗыкӀи ядаоштыгъэп — кыраты-
рэр имылькугъ.

Колхозэу «Рассвет» зыфилорэм
Андрей шылукагъ. Ар култработ-
никэу колхозым илагъ. Андрей зэ-
горэм орэдыло цӀэрылоу шытыгъ.
Джы ари ешӀоныр зикӀасэмэ ашыш
хъугъэ. Ежэ а къутырым шышты,
илофшӀанлӀэ лӀуагъэкӀыныу джырекӀэ
ракуштыгъэп.

НӀбгыритлур псынӀкӀэу зегурылӀа-
гъэх. Зэгъусэу кызэдэкӀлухъэу ра-
гъэжыагъ.

Джы сыд фэдэрэ Юфи ахэм
пыдз ашыштыгъэп. Чырбыщзэ-
тельхъэуи, шгукатурэуи, малярэуи
хъугъэх. ПхъэшӀлӀэ Юфми хэшӀыкӀ
фырылагъ. АщкӀэ Андрей нахь ча-
ныгъ. Ащ ятэ зэгорэм столярэу
шытыгъ. А сэнэхъатым епхыгъэу
ицӀыкӀлугъом зыгорэхэри ылӀэ-
гъугъ, зыгорэхэри ышыгъэх. Ащ
иопыт нӀбгыритлуми къашъха-
пагъ.

ТӀэкӀу-тӀэкӀуэ, унэ фэтэрмэ ана-
хъэу хъоо-пшаур агукӀэ нахь кыкӀлоу
кыхахы хъугъэ. Зэгорэм уаем хи-
убытагъэхэу орзэ шэнджым чэщыр
щырахыгъагъ. Агу рыхыгъ. Ащ
щегъэжыагъэу нахыбэрэ шьофым
илыхъэу аублагъ.

Ежъхэр зэджэжыгъэхэа, хъауми
цӀэу къафасыгъа «губгъо тхъар-
кӀохэр» сыдми цӀэу къатенагъ. Ар
ягопагъ нахь, зыкӀи агу къеуагъэп.

ГъэшӀлӀгъоны, а уахъгэм кыкӀлоцӀ
зэ нэмылэми Ольгэ лӀулагъэп,
ажым лӀулӀэри кырымгыжыгъэкӀу-
жыгъэу хъугъэ, «бомж есть бомж» —
хэт ащ уфэдэу ыгу урихыжыгъын?!

НЫБЖЫКІЭХЭМРЭ ЗЭКЪОШНЫГЪЭМ ИГЪОГУХЭМРЭ

ЯзэфыщытыкІэ щыІэныгъэм щэпытэ

Зэкъош республикэхэм язэпхыныгъэхэр гъэпытэгъэнхэм ныбжыкІэхэри зэрэпылхэр тигуапэ. Адыгэ Республикэм-рэ Къэрэщэе-Щэрджэсымрэ якІалэхэмрэ япшгашгъэхэмрэ Мыекъуапэ щызэлукІэхэ, лъэпкь Іофыгъохэм, тарихым, культурэм атегуыцІагъэх. Республикэ филармонием ыпашгъэхэ щызэхашгъэхэ адыгэ джэгур гым шІукІэ кыинэжыынэу кІуагъэ.

кэхэм яныбжыкІэхэр музейм зыщызэлукІэхэм, уахътэу къафагъэнэфагъэр псынклэу кІуагъэ. ХьакІэхэр музейм чІэкІыжыынхэу фэягъэхэп. Археолог цІэрылоу Тэу Аслъан елзэІухи, чІым кычІахыгъэ пкыгъохэм ятарихь къафилотагъ.

Аскэр, нэмыкІэхэри щытлэгъу-гъэх. Парламентым идепутатэу Къуекъо Эдуард игупшысэмэ къахигъэщыгъэр зэкъош республикэхэм яныбжыкІэхэр дэхагъэ ахэлэу зэІукІэнхэ, яуахътэ шІуагъэ кытэу зэдагъэкІон зэралзэкІырэр ары.

Адыгэ джэгур сыхьат зауэрэ кІуагъэ. НыбжыкІэхэр къэшъуагъэх, уджыгъэх, адыгэ мэкъамэхэр щыжыынчыгъэх. Тимылзэкъэгъухэри джэгур еплъыгъэх, къэшъуакІомэ Іэгу афытеуагъэх. Зэкъошхэр нэІуасэ зэфэхъугъэх, республикэхэм азыфагу илзэпхыныгъэхэр агъэпытэхэ зэралзэкІогъор кытаІуагъ. Адыгэ джэгур зы бырсыри кыщалэтыгъэп, джыри зэрэзэІукІэщтхэм егупшысэхэзэ, дахэу зэрэгъэкІотэжыгъэх.

Музейм щыкІогъэ зэІукІэгъум изэхэщэнкІэ АР-м культурэмкІэ иминистрэу Чэмышъо Гъазый Іэпылэгъу къафэхъугъ.

Сурэтхэр зэхыхэм кыщыты-рахыгъэх.

гэмэ тарихь гъогоу къаІугъэр щыІэныгъэм епхыгъэу къаІотагъ.

Кыкь Марьянэ, Тукъбай Дианэ, Кыкь Къэсэй, Аджырэ Лейлэ, Выкьэ Джульеттэ, нэ-

— Тэри ты адыг, титарихь дэгъоу зэдгъэшІэным тыпыл, аумыщ фэдэ къэбар гъэшІэгъонхэр апырэн зэхэтэхы, — кытитІуагъ Щэрджэскъалэ кыкІыгъэ пшгашгъэмэ ащыщ. Зэкъош республи-

мыкІ хьакІэхэм гуытІэгъу тафэхъугъ. Филармонием ыпашгъэхэ адыгэ джэгур щыкІуагъэм тиреспубликэ щыщхэ Абдыр Артур, Бэгъдыр Артур, МэщфэшІу Нэдждэт, Къэлэщыо

КОНЦЕРТХЭР, КЪЭГЪЭЛЪЭГЪОНХЭР

Мыекъуапэ имэфэкІ гъэшІэгъоныщт

Мыекъуапэ и Мафэ фэгъэхъыгъэ мэфэкІ зэхыхэхэр Юныгъом и 10 — 12-м къалэм щыкІоуцтых. Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо филармоние торжественнэ зэІукІэр Юныгъом и 10-м, сыхьатыр 16-м щызэхашгъэхэ.

Сыхьатыр 9-м щегъэжьагъэу 20-м нэс мэфэкІ концертхэр Лениным ыцІэ зыхьырэ пчэгумрэ къэлэ паркымрэ ащыкІоуцтых.

«Шу тлэгъурэ тикъал, ордэ о кыпфэтэІо!» зыфилорэ концертхэр пчэдыжыым сыхьатыр 10-м зыгъэпсэфыллэ паркым щаублэнышгъ, сыхьатыр 18-м нэс кІошт. УФ-м шъоумкІэ ифестиваль а мафэм зэхашгъэхэ.

Юныгъом и 11-м Мыекъуапэ и Іофшлалэхэм къащыдагъэкІырэ пкыгъохэм, гъэсэнгъэм пылгъэ учреждениехэм якъэгъэлэгъонхэр Лениным ыцІэ зыхьырэ пчэгумрэ зыгъэпсэфыллэ паркымрэ ащызэхашгъэхэ.

«Фестиваль воздухоплавания» зыфилорэ сыхьатыр 16-м къэлэ паркым щаублэнышгъ.

Сыхьатыр 10-м кызэІуахыщт къэгъэлэгъонхэр кІэлэІыкІумэ ядунае фэгъэхъыгъэхэ. «Мыекъуапэ зэкІэми здырян» зыфилорэ къэгъэлэгъонхэр урамхэу Советскэмрэ Первомайскэмрэ зыщызэуалэхэрэм ыкІи урамхэу Первомайскэмрэ Краснооктябрьскэмрэ ащызэхашгъэхэ.

Сэнауыгъэ зыхэлэ кІэлэІыкІумэ ялэшлагъэхэри мэфэкІым щытлэгъуышгъ.

Мыекъуапэ иныбжыкІэмэ наукам, творчествэм, нэмыкІ лъэныкьохэм гъэхьагъэу ащашІыгъэхэр сыхьатыр 10-м кыщыублагъэу 20-м нэс къэлэ гупчэм кыщыгъэлэгъоуцтых, концертхэр зэхашгъэхэ.

«Ти Мыекъуапэ Кавказым иналмэс-налкът» зыфилорэ къалэм культурэмкІэ и Унэ ыпашгъэхэ сыхьатыр 17.00-м кыщегъэжьагъэу 18.00-м нэс щыкІошт.

Сыхьатыр 19.30-м щыублагъэу **21.30-м** нэс Лениным ыцІэ зыхьырэ пчэгум концертхэр щыкІошт. **Урысыем иэстрадэ артист ныбжыкІэхэр ащ хэлэжышгъэхэ.**

Юныгъом и 12-м мэфэкІ концертхэр тикъалэ щыкІоштых.

Къэлэдэхэр, хьакІэхэр мэфэкІ мафэхэм кІоштхэ Іофтхьабзэхэм ахэлэжыанхэу зэхашгъэхэ рагъэблагъэх.

ГАНДБОЛ. СУПЕРЛИГЭР

«Адыифым» иапэрэ ешІэгъухэр

«Лада» Тольятти — «Адыиф» Мыекъуапэ — 39:20 (21:8).

Юныгъом и 4-м Тольятти щызэдешлагъэх. «Адыиф»: къэлэпчъэІутхэр С. Кожубекова, Бураяченко, ешІаІлохэр: Романенко — 5 (гъогъуитфэ къэлэпчъэм Іэгуаор дидзагъ), Игнатченко — 1, Малхозова — 2, Еремченко — 1, Суханова — 2, Гарбуз — 9, Чурбанова, Гусакова, Андреева, Косенкова, Коцарева, Дьякова.

2010 — 2011-рэ ильэс ешІэгъур суперлигэм хэт гандбол бзылгыгъэ командэмэ аублагъ. Мыекъош «Адыифым» апэрэ зэІукІэгъур Тольятти щырилагъ. Тикомандэ итренер шъхьалэу Александр Реввэ кызырэтІуагъэу, бысымхэр хэпшыкІэу нахь лъэшыгъэх. Къэлэпчъэм Іэгуаор бэрэ дэзыдзэу «Ладэм» хэтыр макІэп. Тольятти спортсменкэхэр медальхэр кыдэхыгъэнхэм фэбэнэщтых.

«Адыифым» изичэзыу ешІэгъу Мыекъуапэ щыкІошт. Юныгъом и 8-м, сыхьатыр 18-м тигандболисткэхэр «Ростов-Дон» ІукІэщтых. ХьакІэмэ якомандэ хэтых «Адыифым» щешІэщтыгъэхэ Инна Суслинар — ар дунаим ичемпионк, Эльвира Иценкэр, нэмыкІэхэри.

НэкІубгъом итхэр зыгъэхъазыргъэр ЕМТІЛЪ Нурбий.

Зэхъышагъэхэр:
Адыгэ Республикэм и Къэралыгъо Совет — Хасэр, иминистрэхэм я Кабинет

КыдзыгъэкІырэр:
Адыгэ Республикэм лъэпкь ІофхэмкІэ, ІэкІыб къэралхэм ащыпсэурэ тилзэпкыгъухэм адырІэ зэпхыныгъэхэмкІэ ыкІи къэбар жугъэм иамалхэмкІэ и Комитет
Адресыр: ур.Крестьянскэр, 236

Редактор шъхьалэр

ДЭРБЭ ТИМУР

Редакциер зыдэщыІэр:
385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Первомайскэр, 197.

Телефонхэр:
приемнэр: 52-16-79,

редактор шъхьалэм иапэрэ гуадзэр: 52-49-44,

редактор гуадзэр-пшгъэдэкІыж зыхьырэ секретары: 52-16-77.

E-mail:
adygvoice@mail.ru

Зышаушыхъатыгъэр:

Урысые Федерацием хэутын ІофхэмкІэ, телерадиокъэтынхэмкІэ ыкІи зэлъы-ІэсыкІэ амалхэмкІэ и Министерствэ и Темир-Кавказ чІыплэ гъэлоры-шлал, зэраушыхъа-тыгъэ номерыр **ПИ №10-3892**

Гъэзетым кыхиу-тыхэрэм мышгъыпкыагъэу къахафэхэрэмкІэ къэзытхыгъэхэм пшгъэдэкІыж ахы. Къатхэхэрэмрэ гъэзетым шылажэхэрэмрэ яеплгыкІэ зэтемыфэн ылзэкІыщт. Гъэзетеджэхэм кытфагъэхьырэ тхыгъэхэр зэхэтфыхэрэп ыкІи къэзытхыгъэхэм алэкІэдгъэхьажыхэрэп.

Зыщыхауырэр
ОАО-у «Полиграф-ЮГ», 385000, кь. Мыекъуапэ, ур. Пионерскэр, 268

Пчъагъэр 4725

Индексхэр 52161 52162

Зак. 2502

Хэутыным узшыкІэтхэнэу щыт уахътэр Сыхьатыр 18.00 ЗыщыкІэгъэхэ уахътэр Сыхьатыр 18.00